

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ—ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1894—ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΕ ΤΑ ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ ΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΚΑΙ ΕΝΨΥΧΩΣΙΝ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΠΑΣΗΣ ΧΩΡΑΣ

(Βλέπε προηγούμενον τεύχος σελ., 1).

Β'

Ἐνθαρρυντικὴ διὰ τὸ μέλλον εἶνε ἡ τελευταίως ἐκδηλωθεῖσα στάσις τῶν σταφιδοπαραγωγῶν πρὸς τοὺς βουλευτὰς αὐτῶν. Ἐν σώματι προέτρεψαν αὐτοὺς νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῆς κυβερνήσεως νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς μείωσιν τῶν ζημιῶν, ἅς αἱ σταφιδοφόροι ἐπαρχίαι ὑφίστανται ὡς ἐκ τῆς πληθώρας τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς μεγάλης ὑποτιμῆσεως τῆς σταφίδος.

Δὲν θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα ἂν τὰ μέτρα τὰ προτεινόμενα ἢ τὰ ληφθησόμενα ἔσονται συντελοστικὰ ἢ ὄχι. Δὲν θὰ ἐξετάσωμεν ἂν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν θὰ ὑποστηρίξωσι τὰ συμφωρότερα ἢ μὴ τῶν μέτρων τούτων. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐνδιαφέρει, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον εἶνε παρήγορον, εὐχάριστον, ἐνθαρρυντικόν, εἶνε ὅτι οἱ κτηματῖαι ἐνὸς τουλάχιστον διαμερισματος τοῦ τόπου ἤρχισαν νὰ ἐννοῶσιν ὅτι πλὴν τῶν ἀτομικῶν τῶν συμφερόντων, τῶν μικροσυμφερόντων, τῶν διορισμῶν, τῶν μεταθέσεων, τῶν ἀκαλλαγῶν, τῶν ἐξαιρέσεων, πλὴν ὅλων αὐτῶν τῶν βρωμοδουλειῶν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα συμφέροντα διὰ τὰ ὅποια οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δέον νὰ μεριμνῶσιν, εἰς τὰ ὅποια δέον οὗτοι πρωτίστως, εἰ δυνατόν ἀποκλειστικῶς, ν' ἀσχολῶνται, διότι ταῦτα εἶνε τὰ σπουδαιότερα, τὰ εὐεργετικώτερα.

τὰ εὐγενέστερα· εἶνε δὲ ταῦτα τὰ γενικὰ συμφέροντα, τὰ ἀφορῶντα τὴν εὐημερίαν ὁλοκλήρων κοινοτήτων, τὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν ἀτομικῶν, καὶ ὑπὸ ἀτομικὴν ἀκόμη ἔποψιν ἐξεταζόμενα.

Ἐὰν οἱ ἐπὶ ὁλοκλήρον δεκαετίαν κατατρυχόμενοι ὑπὸ πρωτοφανοῦς ἀφορίας Θεσσαλοὶ ἐλάβανον ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων των τὴν αὐτὴν στάσιν ἢν ἀπὸ τινος λαμβάνουσι οἱ κτηματῖαι τῆς Πελοποννήσου ἀπέναντι τῶν βουλευτῶν των, ἀλλοίωθ' ἦτο ἡ ὄψις τῆς Θεσσαλίας σήμερον.

Πάντες ἐνθυμοῦνται ὑπὸ πόσον αἰσίους οἰωνοὺς προσηρτήθη ἡ Θεσσαλία· πάντες τότε ὑπελόγιζον ὅτι ἢ εἰς δημητριακοὺς παραγωγὴ τῆς ὅχι μόνον θὰ ἐπῆρκει διὰ τὴν κατανάλωσιν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ταχέως θὰ παρῆχε καὶ περίσσευμα πρὸς ἐξαγωγὴν. Ἀλλὰ τὰ πράγματα διέψευσαν τοὺς αἰσίους τούτους ὑπολογισμοὺς. Ἡ σπουδαιότερα παραγωγὴ τῆς Θεσσαλίας, ἡ τοῦ σίτου, ἠλαττώθη ἔκτοτε σημαντικῶς.

Ἡ ἀπευδημία τῶν πλείστων ὀθωμανῶν ἀγροτῶν, αἱ Θεομηνίαι καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ εἰς τὰ ρουσφέτια ἐπασχόλησις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Θεσσαλίας ὅχι μόνον παρεκώλυσαν τὴν αὐξάνειν τῆς παραγωγῆς, τῆς κατ' ἐξοχὴν σιτοφόρου ταύτης χώρας, ἀλλὰ καὶ ἠλάττωσαν σπουδαίως αὐτήν.

«Πάντες γινώσκωμεν, λέγει ὁ Διοικητῆς τῆς Ἡπειροθεσσαλικῆς Τραπεζῆς, κ. Α. Μαθιουδάκης, ἐν τῇ πρὸς τοὺς μετόχους ἐκθέσει του περὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ 1891 (σελ. 3), ὅτι ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην αἱ ἐσοδεῖαι ἐγένοντο ἢ μετριώταται καὶ ἀνεπαρκεῖς τὸ πλεῖστον ἵνα θρέψωσι καὶ μόνον τὸν Θεσσαλικὸν πληθυσμὸν, ἢ αὐτὸ τοῦτο κάκισται, ὅποτε ἐδέησε νὰ πορισθῇ μέγα μέρος τοῦ πρὸς συντήρησίν του ἀναγκαίου σίτου ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς δι' ἄδραε δαπάνης. Δὲν ἐλησμονήθησαν δὲ βεβαίως ἢ ἐν ἔτει 1883 ἐκ τῆς πλημμύρας ἐπελθοῦσα καταστροφή, ἢ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς συγκομιδῆς τοῦ 1885 σημαντικωτάτη διὰ τὴν αἰφνιδίαν πολυομβρίαν ζημία καὶ ἡ τελευταία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1890 ἐνσκήψασα εἰς τὸν Νόμον Λαρίσης, ἕνεκα πρωτοφανοῦς ξηρασίας, ἕκτακτος ἀ-

φορία, ἣτις ἐστέρησα πολλὰ διαμερίσματα τοῦ ἀναγκαίου σπόρου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀχύρου πρὸς διατροφήν τῶν ζώων, καὶ ὑπηγόρευσε εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ ἐπιεικὲς μέτρον τοῦ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς τὴν ψήφισιν τῆς ἀναστολῆς τῆς εἰσπράξεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν φόρου (*). Τὰ συνεχῆ ταῦτα ἀτυχήματα παρενέβαλον δυσυπέβλητον πρόσκομμα εἰς τὴν πρόοδον τῆς Θεσσαλίας, καὶ μετ' ἄλλων αἰτίων συμπεσόντα, ἐγέννησαν δυσπραγίαν καὶ οἰκονομικὴν στενοχωρίαν ἐπενεγκοῦσαν τὴν ὑποτίμησιν τῆς ἀκινήτου κτήσεως, ἣτις κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσαρτήσεως, εἶχεν ἴσως ἀνατιμηθῆ πλέον τοῦ προσήκοντος».

Τοιαύτη ἦτο ἐπὶ ὅλην δεκαετίαν ἡ κατάστασις τῆς ἐριβώλακος Θεσσαλίας, ἣν ἐγὼ τῶν 1875 καὶ 1876 εὔρον εὐδαίμονα, παραγωγικωτάτην, ἐξάγουσαν ἑτησίως πλεον τῶν δύο ἑκατομμυρίων κοιλῶν σίτου μόνον. Τὸ ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς δὲ ταύτης προερχόμενον ἄφθονον χρῆμα (διότι τότε καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἦτο πολὺ ἀνωτέρα ἢ κατὰ τὰ μετὰ τὴν προσάρτησιν ἔτη) ἔμενεν ἅπαν σχεδὸν εἰς τὸν τόπον· δὲν διηυθύνετο, ὡς σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον συμβαίνει, ἐκτὸς τῆς Θεσσαλίας, ἐνθα οἱ πλείστοι τῶν Θεσσαλῶν μεγαλοκτηματιῶν διαμένουσιν ἤδη.

Ἄλλ' ἐξακολουθῶν ὁ κ. Μαθιουδάκης λέγει: «Τὸ ληξάνθεμος ἔτος 1891 ἐγένετο ὅπως διάφορον καὶ ἡ βεβαία πρόνοια ἠυδόκησε νὰ διαρῆσῃ εἰς τοὺς μέχρι τοῦδε ἀτυχεῖς γεωργοὺς ἄφθονον συγκομιδὴν σίτου, καὶ τόσον ἄφθονον, ὥστε οὐ μόνον ἐπῆρκεσεν αὕτη εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ Θεσσαλικοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπερίσσευσε μέγα σχετικῶς ποσὸν πρὸς ἐξαγωγὴν».

Εἰς τί ἄρα γε ποσὸν ἀνῆλθεν ἡ μέγιστη ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως αὕτη συγκομιδὴ τοῦ 1891; Πόσον δὲ τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ σπόρου καὶ τοῦ πρὸς διατροφήν τοῦ Θεσσαλικοῦ πληθυσμοῦ σίτου ἐναποληφθὲν μέρος πρὸς ἐξαγωγὴν;

Ὁ αὐτὸς κ. Μαθιουδάκης τὴν τοῦ ἔτους 1891 συγκομιδὴν

(*) Εἰς τὴν ἐπιεικὲς δὲ τοῦτο μέτρον εὐκόλως κατεπεισθῆσαν τότε ν' ἀρκεσθῶσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα μὲν ὀλιγαρκέστατοι, περὶ ἄλλα δὲ ἀπαιτητικώτατοι βουλευταὶ τῆς Θεσσαλίας. Σ. Σ.

καὶ τὸ ἐκ ταύτης διατεθὲν πρὸς ἐξαγωγήν ποσὸν, κατόπιν λεπτομερῶν ἐρευνῶν καὶ ἐξελέγγων οὐδεμίαν ἀμφισβόλιαν ἐγκαταλείπουσάν περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν διδομένων ὡς αὐτοῦ ἀριθμῶν, ὑπολογίζει ὡς ἑξῆς:

Κατὰ τὸ γεωργικὸν ἔτος 1890—91 ἐσπάρησαν κοιλάσιν
του 500,000, ἅτινα ἀπέδωκαν κατὰ μέσον ὄρον τὸ ἐν ὀκτώ,
ἔτηι. . . . . κοιλάσιν 4,000,000

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐκρατήθησαν
Διὰ ἀπορῶν τοῦ 1891—92. . . . » 500,000
Διὰ τὴν ἐπὶ ἓν ἔτος διατροφήν τῶν
κατοίκων τῆς Θεσσαλίας ἀνερχομένων
εἰς 311,000 ψυχὰς, ὑπολογιζομένων
δὲ 7 (*) κοιλῶν κατ' ἄτομον=κ. 2,177,000 2,677,000

Υπόλοιπον ἐξαχθὲν. . . . . κοιλάσιν 1,323,000

Ὅθεν ἡ ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως γενομένη ἐκ τῆς Θεσσαλίας
μεγαλητέρα ἐξαγωγή (καὶ ἐπομένως παραγωγή) αἴτου εἶνε
κατὰ 30⁰⁰) ὑποδεστέρα τοῦ μέσου ὄρου τῆς πρὸ τῆς προ-
σαρτήσεως ἐξαγωγῆς τιούτου.

Λαικὸν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐλάττωσις τῆς παραγωγῆς καὶ φυγά-
δευσις μεγάλου μέρους τοῦ ἐκ ταύτης προκύπτοντος χρήματος,
ἀποκομιζομένου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἀποκαταστα-
θέντων πλείστων μεγαλοκτηματιῶν τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἀφ' ἐ-
τέρου μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ ὡς ἐκ τῆς πανοικειᾶ ἀποδημίας
τῶν πλείστων μοαμεθανῶν καλλιεργητῶν.

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ παθητικοῦ τῆς Θεσσα-
λίας, ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως αὐτῆς· εἰς ταῦτα δὲ δύναται νὰ
προστεθῆ καὶ ἡ μὴ ἐπιθυοῦσα βελτίωσις τῆς ἀσφαλείας καὶ
τῆς δικαιοσύνης.

(*) Ὡς ἔὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἢ κατ' ἄτομον καὶ κατ' ἔτος ἀναγκαῖα ποσά-
της αἴτου εἶνε ἀνωτέρα τῶν ἐνταῦθα ὑπολογιζομένων ἐπιτὰ (7) κοιλῶν. Ἄλλ'
ὑποθέτομεν ὅτι περιώρισεν ὁ κ. Μαθιουδάκης τὸ ποσὸν εἰς 7 κοιλάσιν λαθῶν
ὡς ὄφιν ὅτι μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τινος τουλάχιστον
μῆνας κατ' ἔτος, καταναλίσκει ἀποκλειστικῶς ἀραβοσίτινον ἄρτον.

Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὸ ἐνεργητικόν.

Ἐστρώθη ὁ ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν διασχίζων τὴν
Θεσσαλίαν σιδηρόδρομος καὶ κατεσκευάσθησαν ὁδοίτινες, ἰδρύθη
δὲ ἡ Ἑπειροθεσσαλικὴ Τράπεζα. Ταῦτα ἦσαν οἰκισθῆποτε
ὠφέλιμα, ἀν καὶ ὁ μὲν σιδηρόδρομος, κατὰ τὰ ἄφορα ἔτη, μι-
κρὰς σχετικῶς προσφέρει ὑπηρεσίας ἐλλείψει ἐξαγωγικοῦ ἐμ-
πορίου, ἡ δὲ τράπεζα ἐλάχιστοις σχετικῶς δύναται νὰ ὠφελήσῃ
τὸν τόπον χάριν τοῦ ὁποίου ἰδρύθη ἀνευ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν
τίτλων ἰδιοκτησίας καὶ τῆς, ὡς ἐκ τοῦ κακαστατικοῦ τῆς καὶ
τῆς μὴ ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων νόμων παραγωγῆς ἐπαρκοῦς ἀσφα-
λείας κατὰ τῆς στρεψοδικίας, μὴ χορηγήσεως μικροδανείων
εἰς τοὺς ἐπιμόρτους καλλιεργητάς. Τινὲς ἀναφέρουσιν ὡς ἐπιερ-
γασίαν διὰ τὴν θεσσαλικὴν γεωργίαν καὶ τὴν κατόρθωσιν τῆς
δεκάτης, ἀλλ' ἕτεροι διατείνονται ὅτι αὕτη μόνον τὴν τάξιν
τῶν κτηματιῶν ὠφελήσεν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τῶν ἐπιμόρτων
καλλιεργητῶν, αἵτινες ἀποταλοῦσι πλέον τῶν τριῶν τετάρτων
τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θεσσαλίας.

Τοῦτο εἶνε ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ ἐνεργητικόν τῆς ὑπὲρ
τῆς γεωργίας τῆς Θεσσαλίας ἐπιτελεσθείσης ἐργασίας ἀπὸ τῆς
προσαρτήσεως αὐτῆς· γλίσχρον πρόβλημα καὶ ἀνάξιον λόγου
ἀπέναντι τοῦ πιθητικοῦ, ἀπέναντι τῆς ὡς ἐκ τῶν θεομητιῶν
καὶ ἄλλων αἰτίων ἐπιβλαύσης ὀπισθοδρομήσεως τῆς χώρας
ταύτης, ἥτις ὑπετίθετο κατ' ἀρχὰς ὅτι ἀγεύκτως θ' ἀνεκλήρου
τὸ εἰς αἶτον ἔλλειμμα τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἔὰ ἀπέβαιναν ὁ σι-
τοβολῶν τῆς ἡμετέρας χώρας.

Δικαιοῦνται λοιπὸν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ ὀρεῖλαι, καὶ πρὸς τὸ
ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἀπάσης τῆς Ἑλ-
λάδος, μιμούμενοι τὸ ἀξίεπαινον παράδειγμα τῶν Πελοπον-
νησίων, νὰ ζητήσωσι παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, ἵνα ἐν
σώματι καὶ μιᾷ φωνῇ, ἀπαιτησωσι καὶ οὗτοι παρὰ τῆς κυβερ-
νήσεως, οἰαδῆποτε εἶνε αὕτη, τὴν παραχρῆν ἀνταλλαγμάτων
διὰ τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ μὴ δυνάμενα ἀμέσως
νὰ διορθωθῶσι.

Ποῖα εἶνε τὰ ἀνταλλάγματα ταῦτα, ἅτινα, πρὸς ἀνακούφι-

οιν τῆς δεινῆς πασχούσης γεωργίας τῆς Θεσσαλίας, καὶ χάριν αὐτοῦ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ὀφείλουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς ν' ἀπαιτήσωσι καὶ δύνασθαι νὰ τοῖς χορηγηθῶσιν ἄνευ ζημίας οὐδενός, θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸ προσεχές τεῦχος.

ΠΕΡΙ ΣΤΑΦΙΔΙΤΩΝ

Ἐν προηγουμένῳ ἄρθρῳ (βλέπε «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» ε. ε. σελ. 8) ἐξετάσαντες τὸ ζήτημα τῆς τροπῆς τοῦ περιστεύματος τῆς κορινθιακῆς σταφίδος εἰς οἰνόπνευμα κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἕνεκα τῆς πανταχοῦ βαρυτάτης φορολογίας ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ οἰνοπνεύματος, ἕνεκα τῆς πανταχοῦ παραγωγῆς τοιούτου ἐκ διαφόρων ἀμυλωδῶν καὶ σακχαρωδῶν οὐσιῶν, ἕνεκα τῆς πανταχοῦ προστασίας τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς αὐτοῦ θ' ἀποβῆ ἀδύνατος ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐτησίᾳ ἐξόδευσις 200 ἕως 240 χιλιάδων ἑκατολίτρων ἑλληνικοῦ ἀνύδρου οἰνοπνεύματος (*), ἔστω καὶ ἂν τοῦτο προέρχεται ἐκ σταφίδος, ἀφ' οὗ ἐκ σταφυλῶν οἰνοπνεύματα κατασκευάζονται ἤδη πολλαχοῦ ἄφθονα, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐξ ἀμυλωδῶν οὐσιῶν προερχόμενα καὶ καταπλημμυρήσαντα τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης, θεωροῦνται καὶ εἶνε ἀελαβῆ, ἐφ' ὅσον ἀποστᾶζονται ἐπιμελῶς καὶ διὰ τῶν νεωτέρων ἀποστακτικῶν μηχανημάτων.

Ἦδη προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἂν δύναται νὰ ἐξοδευθῆ τὸ ἐτήσιον περίσσευμα τῆς ἡμετέρας σταφίδος μετατρεπόμενον εἰς οἶνον, δηλαδή πρὸς κατασκευὴν σταφιδίτου.

Οἶνοι ἐξ ἡλιαστῶν σταφυλῶν, οἶνοι Ἰλιαστοί, οὗς οἱ Γάλλοι καλοῦσι vins de paille, κατασκευάζοντο βεβαίως ἀνεκαθεν ὡς κατασκευάζονται καὶ σήμερον ἔτι εἰς πάσας τὰς μεσημβρινὰς ἰδίως χώρας. Φαίνεται δὲ ὅτι τοιοῦτοι οἶνοι κατασκευάζοντο ἄλλοτε καὶ ἐκ κορινθιακῆς σταφίδος ἐν Ἑπτανήσῳ κατὰ

(*) Καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα ἐγένετο χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης ὑπὸ τὴν ἐμπορικὴν σημασίαν αὐτῆς. Τὴν παρατήρησιν ταύτην κάμνομεν διὰ τινὰς λίαν εὐκαιοτήτους εἰ δὲ κ ο ὄ ς θλωμένους δὴλην τε ν ε κ ε.

τὴν μαρτυρίαν τοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπισηκεφθέντος τὰς Ἰονίους Νήσους Grassel-Saint-Sauveur, ὅστις περιγράφει τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ὡς ἐξῆς. «Ἐν τῆς κορινθιακῆς σταφίδος κατασκευάζουσιν οἶνον γλυκὺν, παχύτατον, καλὸν διὰ τὸν στόμαχον καὶ οὔτινος ἢ χρῆσις συνιστᾶται θερμῶς ἐν τῇ ἀναρρώσει ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. Δὲν τὸν κατασκευάζουσι δὲ ἐκ καρποῦ νωποῦ, ἀλλὰ πρῶτον ἀποξηραίνουσιν αὐτὸν εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας, μεθ' ἧς τὸν μεταφέρουσιν εἰς ληνὸν ἐνθα μένει ἐπὶ τινὰς ἡμέρας σωρευμένος. Τὸν σωρὸν τοῦτον, ἀφ' οὗ χύσωσιν ἐν' αὐτοῦ 30 ο)ο ὕδωρ, τὸν πατοῦσι μέχρις οὗ μετατραπῆ εἰς εἶδος ζήμης, τότε τὸν ἐκθλίβουσι θέτοντες αὐτὸν ὑπὸ τὸ πιεστήριον. Ὁ ἐπιτυγχανόμενος οὕτω οἶνος εἶνε πυκνὸς καὶ βαθύχρους, καθαρίζεται δὲ ἐν ταῖς βυτίοις, καταπιπτούσης τῆς τρυγίας» (*).

Ἄλλ' ἢ ἐκ ξηρῶν σταφίδων παρασκευὴ κοινῆς χρήσεως οἶνων, οἷους σήμερον ἐννοοῦμεν αὐτούς, εἶνε βεβαίως ὄλως νεωτέρα ἐπινοήσις.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Πλίνιος (Φυσικὴ ἱστορία 14, 15, 1), ἀναφέρει σταφιδίτην τινὰ οἶνον (passum), ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ παραβάλλων αὐτὸν πρὸς τὸ μέλι καὶ τὸ σιραϊον (πετιμέζι) καὶ συμβουλεύων νὰ ἐπιχρήται δι' αὐτοῦ τὸ μένον κενὸν μέρος τῶν πύθων τῶν περιεχόντων οἶνους, καθιστᾶ δῆλον ὅτι δὲν ἐννοεῖ πράγματι οἶνον, οἶον ἡμεῖς σήμερον ἐννοοῦμεν αὐτόν, ἀλλ' ὁμοίαν τῷ μέλιτι καὶ τῇ σιραϊῷ παχυσίαν καὶ σακχαρώδη σκευασίαν, ἢ τὸ πολὺ γλυκὺ καὶ σχετικῶς πυκτόν, ἄζυμον δὲ ἴσως, ποτόν. Τοιοῦτόν τι λοιπὸν ποτόν ἐκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι σταφιδίτην, ὡς ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες οἶνους, κυδωνίτην, ἀπίτην, ρόδιτην, φοινικίτην, συκομορβίτην (Διοσκορίδης Ε') τὰ ἐκ κιδωνίων, ἀπίων, ροδίων, φοινίκων καὶ μούρων πολὺ τότε συνειθιζόμενα ποτὰ (**), τὰ ὅποια καίτοι προΐόντα

(*) Voyage aux îles ci-devant Venitiennes du Levant. Τόμ. 2. σ. 151.

(**) Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν «Ἰκέρου ἀνάβασις (4, 5, 26)» ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐγένετο κοινὴ χρῆσις κ ρ ι θ ί ν ο υ ο ἴ ν ο υ (δηλαδή ζύθου, ἤτοι μπύρας), ὅστις λέγει ἦτο «πάνυ ἄκρατος» δηλαδή δυνατός.

ζυμώσεως, καὶ ἐπομένως περιέχοντα οἰνόπνευμα, δὲν εἶνε ἐν τοῦ-
τοις οἴνοι, ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ταύτης.

Ὅτε δὲ ὁ σταφιδίτης τῶν Ῥωμαίων ἦτο ποτὸν μᾶλλον
ἄζυμον τὸ συμπεραίνομεν καὶ ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Ἀθηναίου
(I' 440) ἐν ᾧ οὗτος ἀναφέρει ὅτι παρὰ Ῥωμαίοις δὲν ἐπετρέ-
πετο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ πίνωσιν οἶνον· ἀλλὰ τὸν καλούμενον
πάσσοι (passum) καὶ κατασκευαζόμενον ἐκ σταφίδος, τὸν ἰ-
κινον, ὡς γλυκὸ βιβλίως ποτὸν καὶ μὴ μεθυστικὸν, μὴ οἶνο-
πνευματοῦχον.

Ἐτι εὐκρινέστερον φαίνεται ἡ φύσις τοῦ πάσσοι ἐξ ὅσων
περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει ὁ Παλλάδιος. α' Ἡδὴ (τὸν Ὀκτώβριον),
λέγει οὗτος, πρὸ τοῦ τρυγητοῦ, γίνεται ὁ πάσσοι, ὃν παντα-
χοῦ τῆς Ἀφρικῆς ἔχουσι τὸ μυστήριον νὰ κατασκευάζωσι τό-
σον ἠδὺν, καὶ ὅστις χρησιμοποιούμενος ἀντὶ μέλιτος πρὸς πα-
ρασκευὴν γλυκυμάτων ἀποβαίνει φάρμακον κατὰ τῶν ἐν τῷ
στομάχῳ πνευμάτων. Πρὸς τοῦτο συλλέγονται ἱκαναὶ σταφυ-
λαί, αἵτινες ἀφοῦ ἀποξηρανθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον, τίθενται εἰς ἀ-
ραιῶς κλεγμένους μικροὺς κόφινους καὶ τύπτονται ἰσχυρῶς.
Ὅταν δὲ ἀπάσαι αἱ ῥάγες μαλακυνθῶσι τίθενται οἱ κόφινοι ὑπὸ
τὸ πιεστήριον. Τὸ ἐξαγόμενον ὑγρὸν εἶνε ὁ πάσσοι, ὅστις τί-
θεται εἰς μικρὰ δοχεῖα καὶ φυλάσσεται ὅπως χρησιμεύτῃ ἀντὶ
μέλιτος» (*).

Ἡ χρῆσις τῆς ξηρᾶς σταφίδος πρὸς παρασκευὴν πραγματι-
κῶν οἴνων φαίνεται ὅτι ἤρχισε τὸ πρῶτον ἐν Ἀμβούργῳ ἀπὸ
πεντηκονταετίας ἴσως· ἐν τούτοις εἶνε γνωστὸν ὅτι πολὺ πρὸ
τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν τῇ ἀνωτέρῳ πόλει ὡς καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ,
ἐγένετο χρῆσις τῶν σταφίδων, καὶ ἰδίως τῆς σαριακῆς, πρὸς κα-
τασκευὴν διαφόρων οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ἐκλεκτοῦ ὕξου.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη κατανάλωσις τοῦ προϊόντος τούτου πρὸς
κατασκευὴν οἴνων, ἡ μεγάλη βιομηχανία τῶν σταφιδιτῶν ἔχει
κοιτίδα τὴν Γαλλίαν ἐνθα κατὰ πρῶτον ἀνεπτύχθη ἀπὸ δεκα-
πενταετίας περίπου.

(*) De re rustica XI, 19.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυλλοξήρας ἐν
Γαλλίᾳ ἐλαχίστη σχετικῶς ποσότης σταφίδος, — καὶ ἰδίως κο-
ρινθιακῆς, — εἰσήγετο εἰς τὴν χώραν ταύτην· ἐχρησιμοποιεῖτο
δὲ τότε τὸ προϊόν τοῦτο μόνον πρὸς βρώσιν. Οὕτω τῷ 1864 ἡ
εἰσαγωγὴ σταφίδων εἰς Γαλλίαν ἀνήρχετο εἰς 55,000 χιλιο-
γραμμα ὡς ἔγγιστα. Ἄλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν γαλλογερμανικὸν
πόλεμον, ὅτε τ' ἀποτελέσματα τῆς εἰσβολῆς τῆς φυλλοξήρας
ἤρχισαν νὰ γίνωνται λίαν ἐπαισθητὰ, βλέπομεν τὴν εἰσαγωγὴν
τῶν σταφίδων ὑπερκατονταπλασιαζομένην. Ἡ αὐξήσις αὕτη
ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀμπελουργῶν τῶν προσβληθεισῶν
ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας διαμερισμάτων εἰσαχθεῖσαν χρησιμοποίη-
σιν τῆς σταφίδος πρὸς αὐξήσιν καὶ ἐνδυνάμωσιν τῆς ἐλαττω-
θείσης καὶ ἐξασθενησῆσης οἴνοπαραγωγῆς τῶν.

Ἄλλ' ἡ αὐξήσις τῆς εἰσαγωγῆς τῶν σταφίδων εἰς Γαλλίαν
εἶνε μέγιστη κυρίως ἀπὸ τοῦ 1879, ὅτε, τῇ πρωτοβουλίᾳ ἰδίως
τοῦ κ. J. Audibert, ἤρχισεν ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ βιομηχα-
νικὴ παραγωγὴ τῶν σταφιδιτῶν.

Αὕτη ἀναπτύχθεισα καὶ λαβοῦσα μεγίστας διαστάσεις, ἀπὸ
τοῦ 1880 ἤρχισε καταπολεμουμένη ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀμπε-
λοκτηματιῶν, οἵτινες, ἀνακύντοντες ἤδη ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς
φυλλοξήρας προξενηθεισῶν αὐτοῖς καταστροφῶν, ἀπέβλεψαν
πρὸς τὴν βιομηχανίαν ταύτην ὡς πρὸς ἐχθρὸν ἐπικυνοδυνωδέ-
στερον καὶ αὐτῆς τῆς φυλλοξήρας. Τῇ ἐπιδράσει λοιπὸν τού-
των πρὸ τετραετίας ἐψηφίσθη νόμος, δι' οὗ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἠϋξή-
σιν ὁ ἐπὶ τῆς σταφίδος δασμὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου καρνεβλήθησαν
παντοῖα πρυσσόμματα εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν σταφιδιτῶν.
Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ μὲν εἰσαγωγὴ τῆς σταφίδος εἰς
Γαλλίαν ἤρχισεν ἐλαττωμένη ἡ δὲ βιομηχανικὴ μετατροπὴ
αὐτῆς εἰς οἶνον φθίνουσα. Ἄλλ' ἤδη, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰ ἀ-
ποτελέσματα ταῦτα καὶ ἐπιδιώκοντες τὸν ἀποκλεισμόν τῆς
σταφίδος ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ζητοῦσι τὴν ὑπερδιπλασίωσιν τοῦ
ἐπ' αὐτῆς εἰσαγωγικοῦ τέλους, ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ
ὅθ' ἐπιτύχωσιν.

Ὁ κατωτέρω πίναξ δεικνύει τὴν περὶ τῆς ἀνωτέρῳ ἐλέχθη

πρόσθεν τῆς εἰσαγωγῆς σταφίδος εἰς Γαλλίαν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ 1891 ἀρξαμένην ἐλάττωσιν αὐτῆς.

Εἰσήχθησαν σταφίδες εἰς Γαλλίαν :

Ἔτος	1864	χιλιόγραμμα	55,000
»	1871	»	7,040,407
»	1872	»	9,226,464
»	1873	»	12,839,279
»	1874	»	10,576,241
»	1875	»	8,222,306
»	1876	»	10,895,000
»	1877	»	17,298,963
»	1878	»	29,658,192
»	1879	»	51,008,804
»	1880	»	78,289,962
»	1881	»	67,935,100
»	1882	»	67,895,900
»	1883	»	66,708,568
»	1884	»	68,132,000
»	1885	»	98,893,537
»	1886	»	99,492,126
»	1887	»	98,821,018
»	1888	»	85,519,076
»	1889	»	96,028,171
»	1890	»	86,603,100
»	1891	»	60,800,800
»	1892	»	43,412,000
»	1893	»	39,587,000 (*)

Ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ 1871 εἰσαχθεισῶν εἰς τὴν Γαλλίαν σταφίδων, ἐξαιρέσει ἐλαχίστου ποσοῦ προερχομένου κυρίως ἐξ Ἰσπανίας, αἱ ἡμίσεις ὡς ἔγγιστα προήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἦσαν ἀποκλειστικῶς κορινθιακαί, αἱ δὲ ἕτεραι ἡμίσεις ἐκ Τουρ-

κίας καὶ ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον σουλτανίναί, ροζακίαι καὶ μικραὶ μετὰ γιγάρτων.

Ὡς γνωστὸν τὸ πρωτίστως ἐξεταζόμενον προσὸν τῆς πρὸς οἰκοποιαν σταφίδος εἶνε ἡ ἐν σακχάρῳ πλουσιότης αὐτῆς. Ἡ κορινθιακὴ καὶ ἡ σουλτανίνα οὖσαι ἀγίγαρτοι, ἐν δεδομένη ποσότητι, περιεχουσι πλεῖστον σάκχαρον πάσης ἄλλης μετὰ γιγάρτων σταφίδος ὁμοίας ἐμπορικῆς ποιότητος. Λέγομεν δὲ ὁμοίας ἐμπορικῆς ποιότητος, διότι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος σταφίδος δύναται νὰ διαφέρῃ κατὰ ποιότητα καὶ ἐπομένως νὰ περιέχῃ πλεῖστον ἢ ὀλιγώτερον ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν σάκχαρον ἀναλόγως τῆς προελεύσεως οὐτῆς καὶ τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ ὅποιον παρήχθη, ἀναλόγως τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐσοδείας, ἢ ἀναλόγως τῆς τελειότητος τῆς ἀποξήρανσεως. Ἢ κατὰ τὰς ποιότητας δὲ διαφορὰ τῆς ἐν σακχάρῳ περιεκτικότητος τῶν σταφίδων γίνεται καταφανῆς ἐν τῷ κατωτέρῳ πίνακι, ὅστις περιλαμβάνει πάσας τὰς ἀναλύσεις σταφίδων τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ χημικοῦ Portes καὶ δημοσιευθείσας ἐν τῷ περὶ ἀμπέλου καὶ τῶν προϊόντων αὐτῆς συγγράμματι του (*).

(*) Κατὰ τοὺς 10 πρώτους μῆνας.

(*) Portes et Ruysen. Traité de la vigne et de ses produits. Τόμος 2, σελ. 354—372.

Ἐπί ἑκατὸν μέρων σταφίδος περιέχονται :

Ἰδιὸς καὶ ποιότης σταφίδος	Υγρότης	Τάρρα	Ἐκχύλισμα τοῦ δ' ὕδατος ἐφε φήματος	Τάρρα ἐκχύλισματος	Σάκχαρον	Ὄξις	Ὄξις κτυγι κόν κέλιον	Ταννίνη	Κόμμα
Κορινθιακή ἑλληνική . . .	33.90	1.50	55.04	1.538	38.998	0.8504	1.4018	0.3856	0.765
Κορινθιακή τοῦ 1882 . . .	23.20	2.70	67.104	1.341	20.227	0.8536	1.5930	0.4071	1.020
Κορινθιακή τοῦ 1883 . . .	24.40	4.20	63.48	1.44	38.90	1.2954	2.1705	0.3856	0.264
Σουλτανία	20.00	2.60	68.232	1.848	49.11	0.531	1.338	0.378	0.705
Σουλτανία Ἑκκαθούρου . . .	19.00	2.30	66.96	1.70	61.313	0.847	1.816	0.371	0.675
Σουλτανία Τισμέ	18.10	1.90	69.972	1.62	39.137	0.675	1.0832	0.4142	0.81
Σουλτανία ἑλληνική	17.80	2.20	65.52	1.80	34.30	0.3936	0.6733	0.4438	0.90
Σουλτανία Βαλκάνου	17.40	3.10	54.60	1.55	48.382	0.8197	1.720	0.4428	1.050
Μαύρη Ἑλληνική	17.40	2.20	64.308	1.68	37.083	0.7307	1.338	0.4428	0.46
Μαύρη Γερμανική	17.80	3.00	55.20	1.21	43.00	1.245	2.007	0.457	0.399
Μαύρη Ἰταλική	20.80	2.20	58.03	5.12	30.00	0.7971	1.115	0.3714	0.72
Κορινθιακή Τουρκία	21.60	3.00	53.656	1.44	25.20	0.8686	1.6218	0.3999	0.99

Ἄλλὰ πλὴν τούτων ἔχομεν καὶ τὰς ἀναλύσεις κορινθιακῶν σταφίδων διαφόρων προελεύσεων, τὰς γενομένας ἐν τῷ χημείῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ κ. Α. Χρηστομάνου, ὅστις εὐημεροῦν νὰ χορηγήσῃ αὐτὰς ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν, καὶ αἰτινὲς ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

Περιεκτικότητες ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν κορινθιακῆς σταφίδος διαφόρων προελεύσεων.

Τόπος προελεύσεως	στερεὰ οὐσία καὶ ὕδωρ	σάκχαρον	ὄξις	τάρρα
Φιλιατρὰ	40.8	56.5	1.0	1.7
Βικυῶν	46.1	50.7	0.8	2.4
Πάμισος	45.0	52.0	0.5	2.5
Αἰγιον	37.1	60.7	0.8	1.5

Εἰς τοὺς ἀνωτέρω δύο πίνακας ἔχομεν ἐκτὰ ἐν ὄλῳ ἀναλύσεις ἑλληνικῶν κορινθιακῶν σταφίδων μετὰ περιεκτικότητα σακχάρου 58.9, 50.2, 58.0, 56.05, 50.7, 52.0 καὶ 60.7, ἢτοι κανὸν μέσον ὄρον 55 ο)ο ὡς ἔγγιστα.

Τὸν μέσον τούτον ὄρον λαμβάνοντες ὡς βῆσιν εὐρίσκομεν ὅτι 100 χιλιόγραμμα σταφίδος θ' ἀποδώσωσιν 29 ἕως 30 λίτρα ἀνόδρου οἴνουπνεύματος, 33, 3 δὲ χιλ. σταφίδος ἐν λίτρον τοιαύτου οἴνουπνεύματος. Οὕτω πολλαπλασιάζοντες διὰ τοῦ 3,33 τὸν ἀριθμὸν τῶν βαθμῶν οὗς θαλομεν ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὸν οἶνον ὃν προτιμεθεὶς νὰ κατασκευάσωμεν θὰ ἔχομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν χιλιογράμμων σταφίδας, ἢν δεῖον νὰ λάβωμεν πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς ἑκατολλίτρου σταφιδίτου. Δηλαδή πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς ἑκατολλίτρου σταφιδίτου δυνάμει 3 βαθμῶν θὰ λάβωμεν σταφίδαν (3.33 ἐπὶ 3 =) χιλιόγραμμα 26 1)2 πρὸς κατασκευὴν 1 ἑκατλτ. σταφιδίτου 9 βαθμῶν θὰ λάβωμεν σταφίδα (3.33 ἐπὶ 9 =) χιλιόγραμμα 30 πρὸς κατασκευὴν δὲ 1 ἑκατολ. σταφιδίτου 10 βαθμῶν θὰ λάβωμεν σταφίδα (3.33 ἐπὶ 10 =) 33 1)2 χιλιόγραμμα.

Ἐν τῇ περὶ μετατροπῆς τῆς σταφίδος εἰς οἴνουπνευμα δια-

τριβῆ μου (βλέπε «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» σ. ε. σελ. 8) ὑπελόγησα τὴν μὲν ἐν τῷ τόπῳ σημερινῇν ἀξίαν καλλῆς σταφίδος πρὸς 9 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου κατὰ χιλιόγραμμον, τοὺς δὲ δασμοὺς καὶ τὰ ἔξοδα συσκευῆς, μεταφορᾶς μέχρι τοῦ ἐργασταρίου τοῦ οἴνουπνευματοποιοῦ, μεσιτικῶν κτλ, κτλ. πρὸς 6 ἑκατοστὰ κατὰ χιλιόγραμμον, ἥτοι ἐν ὅλῳ πρὸς 15 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου κατὰ χιλιόγραμμον, δηλαδή πρὸς 15 φράγκα κατὰ 100 χιλιόγραμμα. Τὸν ὑπολογισμόν τοῦτον εἶδον τινὲς ὑπερβολικόν, ἀν καὶ ὑποθέτει οὗτος σταφίδα ἐλάχιστα ἐπιβαρυνομένην δι' εἰσαγωγικοῦ τέλους καὶ οὐχὶ τὴν καταναλισκομένην ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα πρὸς τὸ παρὸν ἐπιβαρύνεται αὕτη μὲ δασμὸν ἐκ φρ. 15 κατὰ ἑκατὸν χιλιόγραμμα. Ὅποτε δῆποτε, λαμβάνοντες καὶ πάλιν ὡς βᾶσιν τὸν ὑπολογιστὸν τοῦτον, ἥτοι τὰ 15 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου κατὰ χιλιόγραμμον σταφίδος, καὶ προσθέτοντες πρῶτον δι' ἔξοδα κατασκευῆς ἐκάστου ἑκατολλίτρου σταφιδίτου φράγκα 6 (*), δεύτερον διὰ φύραν 10⁰/₀ ἐπὶ τῶν ἄνω δαπανῶν καὶ τρίτον διὰ τὸ κανονικὸν κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου 20⁰/₀ ἐπὶ τῶν ἄνω δαπανῶν, θὰ ἔχομεν τὴν ἐξῆς τιμὴν (καὶ οὐχὶ ἀξίαν) δι' ἑκάστην ἑκατόλλιτρον σταφιδίτου οἴνου δυνάμως 10 βαθμῶν.

33 1/2 χιλγραμ. σταφίδος πρὸς ἑκατοστὰ τοῦ φρ. 15 =	φραγ.	5,02	
Ἐξοδα κατασκευῆς		6,00	11,02
10 ⁰ / ₀ φύρα ἐπὶ τῶν ἄνω 11 φρ. = ...			1,10
20 ⁰ / ₀ κέρδος ἐπιχειρηματίου ἐπὶ τῶν ἄνω			12,12
12,12 φρ. = φρ.			2,13
Ἐν ὅλῳ φρ.			14,55

Ἐς παραβάλλομεν ἤδη τὴν τιμὴν ταύτην τῶν 14 1)2 φρ. κατὰ ἑκατόλλιτρον πρὸς τὰς σημερινὰς τιμὰς τῶν κοινῶν

(*) Εἰς τὰ ἔξοδα τῆς κατασκευῆς, πλὴν τῶν ἐργατικῶν, περιλαμβάνονται καὶ τὰ διὰ τὴν φθορὰν τῶν ὀργάνων καὶ τοῦ ἐργασταρίου (προσὰ ἅτινα δεῖν νὰ ἐκπίπτωσι), ὡς καὶ οἱ ἀνάλογοι τόκοι τοῦ κεφαλαίου ὑπερ ἀγτιπροσπορεύουσι ταῦτα.

γαλλικῶν οἴνων, ἃς λαμβάνομεν ἐξ ἐνός τῶν τελευταίων τιμολογίων τοῦ Moniteur Vinicole (7 1)9 καὶ Ἰανουαρίου), αἵτινες εἶνε αἱ ἐξῆς. τὸ ἑκατόλλιτρον

Μέλας οἴνος Aramon 8—8 1)2 βαθμῶν φρ.	9—10
Μέλας οἴνος Aramon de choix 8 1)2—9 »	10—11
Μέλας οἴνος Montagne 9—9 1)2 βαθμῶν »	12—13
Μέλας οἴνος Montagne 1er choix 9 1)2—10»	14—16
Μέλας οἴνος Petit-Bouchet 8—8 1)2 βαθ.»	14—15
Λευκὸς οἴνος Aramont 8—8 1)2 βαθμῶν »	11—12
Λευκὸς οἴνος Aramont 8 1)2—10 » »	12—14

Ἡ παραβολὴ αὕτη ἀποδεικνύει τὸ ἀδύνατον, σήμερον τοῦλάχιστον, τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν σταφιδιτῶν πρὸς κοινούς οἴνους ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ ἐνθα τὰ τέλη καὶ ἔξοδα μεταφορᾶς τῆς σταφίδος θὰ ὑπερέβαινον τὰ ἔξ ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου κατὰ χιλιόγραμμον, καὶ ἀν ἀκόμη ἡ ἀρχικὴ ἀξία αὐτῆς δὲν θὰ ἦτο ἀνωτέρα τῶν ἐννέα ἑκατοστῶν τοῦ φράγκου κατὰ χιλιόγραμμον. Πενταχοῦ ἢ πληθώρα καὶ ἡ ἐφθηνία τῶν ἐγχωρίων ἢ τῶν ἐξ ἄλλων μερῶν προερχομένων κοινῶν οἴνων καθιστᾷ τὸν πρὸς τούτους συναγωνισμόν τῶν σταφιδιτῶν ἀδύνατον.

Ἀλλὰ λέγουσιν ἃς κατασκευασθῶσιν ἐκλεκτοὶ οἴνοι. Δυστυχῶς τοῦτο εἶνε ἀδύνατον· οὐδέποτε κατὰ τὴν δεκαπενταετῆ βασιλείαν τῆς σταφίδος ἐν Γαλλίᾳ κατασκευάσθησαν ἐκλεκτοὶ οἴνοι ἐκ ταύτης· ὁ σταφιδίτης ἦτο πάντοτε ὁ οἴνος τοῦ πτωχοῦ, ὁ οἴνος τοῦ ἐργατικοῦ. Ἐὰν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐκ ξηρᾶς σταφίδος κατασκευὴ ἐκλεκτῶν οἴνων ἢ κατανάλωσις αὐτῆς ἐν Γαλλίᾳ δὲν θὰ ἐξεμηδενίζετο, παρὰ τὰ παντοῦα προσκόμματα, ἅτινα τῇ παρεμβλλονται. Οἱ ἐκ ξηρῶν σταφίδων παρασκευαζόμενοι οἴνοι ἔχουσιν ἰδιάζουσαν γεῦσιν (goût de raisin sec), ἣτις δὲν θεωρεῖται προσόν. Προέρχεται αὕτη ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ καρποῦ ἐπιδράσεως τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἀποξηράνσιν; Προέρχεται ἐκ τῆς κόπρου δι' ἧς στρώννυνται τ' ἀλώνια ἢ οἱ δίσκοι ἐφ' ὧν ἀποξηραίνεται (δι' ὃ ἴσως καὶ ἡ τέφρα αὐτῆς εἶνε λίαν καλιοῦχος κατὰ τὰς ἀναλύσεις τοῦ κ. Χρηστομάνου); Προέρ-

γενναί εκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους ἢ τῆς ποιικιλίας τῆς ἀμπέλου ; Πρὸς τὸ παρὸν ὁ λόγος δὲν εἶνε γνωστός.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ σταφιδίται δὲν δύνανται ὅλον καλῶς καὶ ἀν' παρασκευασθῶσι ν' ἀποκαλέσωσιν ἐκλεκτοὺς οἴνους τραπέζης. Ἄλλ' ἐκ τῆς ξηρᾶς κορινθιακῆς σταφίδος δύνανται νὰ κατασκευασθῶσιν ἐπιδόρπιοι οἴνοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκλεκτοί, ὧν ἡ μεγάλη γλυκύτης καὶ γενναιότης καλύπτει κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἰδιάζουσαν τῆς σταφίδος γεῦσιν, ἣν τινες μάλιστα καὶ νοστιμεύονται εἰς τοὺς οἴνους τούτους. Ἀλλὰ τῶν ἐπιδορπίων οἴνων ἡ κατανάλωσις εἶνε σχετικῶς ἐλαχίστη, ἐπομένως πρὸς κατασκευὴν τοιούτων σταφιδιτῶν ἐλαχίστη σταφίς δύνανται νὰ καταναλωθῇ.

Μένει λοιπὸν πρὸς ἐξέτασιν τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς τροπικῆς τῆς χλωρᾶς ἐνὶ σταφίδος εἰς οἴνους. Τοιοῦτοι οἴνοι πιθανόν νὰ ἦνε ἐλεύθεροι τῆς γεύσεως τῆς σταφίδος, ὅτε θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐξόδευσις αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὡς ἐκλεκτῶν ἐπιτραπέζιων οἴνων, εἰάν δὲν παρεκωλύετο αὕτη ὑπὸ παραμοίαις τῆς ἐφετεινῆς παγκοσμίου πληθώρας οἴνοπαραγωγῆς καὶ τῶν σχεδὸν πανταχοῦ ὑφισταμένων βαρέων εἰσαγωγικῶν ἐπὶ τῶν οἴνων τελῶν, περὶ ὧν ἐγράφησαν τὰ δέοντα εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» τοῦ παρελθόντος ἔτους (σελ. 455 καὶ 481).

Τέλος ἱκανὸν ποσὸν τοιούτων οἴνων δύνανται νὰ ἐξοδευθῇ καὶ ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἰδίως εἰς τὰς πολυπληθεστέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις, ὡς ἐν Ἀθήναις, Πάτραις, Βώλῃ, Σύρῳ, ἐνθα οἱ κοινότατοι τῶν οἴνων πωλοῦνται λιανικῶς πρὸς 60 τοῦλάχιστον λεπτὰ κατ' ὄμῳ. Ποῦ εἶνε οἱ ἐπιχειρηματίαι, οἵτινες μὲ μικρὰ σχετικῶς κεφάλαια θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τὰ κέρδη, τὰ ὅποια ἐπιτυγχάνουσι σήμερον οἱ Ἕλληνες οἴνοπνευματοποιοί, καὶ ν' ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς τοῦ φόρου ὑποταλείας εἰς ὃν εἴμεθα ὑποβεβλημένοι ὑπὸ τῶν οἴνοπωλῶν τῶν Ἀθηναίων ;

Π. Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΒΟΤΑΝΙΚΗ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον τεῦχος σελ. 32).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Βλάστησις ἢ φύτευσις τοῦ σπόρου.

Τὸ φυτικὸν ἔμβρυον μένει ἐν τῷ σπόρῳ ἀδρανές, κοιμώμενον, μέχρις ὅτου οὗτος εὐρεθῇ ὑπὸ καταλλήλους ὁρους ὅπως βλαστῆσῃ ἢ, ὡς κοινῶς λέγεται, ὅπως φυτρώσῃ.

Καλοῦμεν βλάστησιν τοῦ σπόρου τὴν σειρὰν τῶν φαινομένων τὰ ὅποια παρουσιάζει σπόρος ὑγιῆς, ζῶν, ἀφ' ὅτου ἄρχεται ἀπορροφῶν ὕδωρ μέχρις ὅτου τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἐξερχόμενον μικρὸν φυτάριον ἄρχεται αὐτοσυντηρούμενον, ζῶν, τῇ βοήθειᾳ τῶν φυλλαρίων καὶ τῆς ρίζης αὐτοῦ.

Ἐνίοτε καλεῖται ὁ σπόρος ὡς *φυτικὸν ἔνεκα* τῆς ἀναλογίας ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τούτου καὶ ὡοῦ ζῴου, ὡοῦ ὄρνιθος λόγου χάριν (*). Ὁ σπόρος ἐκκολάπτεται ὡς τὸ ὡόν. Ὅπως δὲ τὸ πολὺ παλαιὸν ὡόν δὲν ἐκκολάπτεται οὕτω καὶ ὁ πολὺ παλαιὸς σπόρος δὲν βλαστάνει.

Ἄλλ' ὁ σπόρος διατηρεῖ τὴν ζωτικότητα αὐτοῦ ἐπὶ πλείοντερον χρόνον ἢ τὸ ὡόν. Οὕτω ἐβλάστησε σίτος διατηρηθεὶς εἰς σιρὸν (λάκκον πρὸς διατήρησιν γεννημάτων) Ῥωμαϊκὸν ἐπὶ 1500 τοῦλάχιστον ἔτη, ἐβλάστησαν δὲ φασόλοι ληφθέντες ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Τουρνεφορτίου καὶ συλλεχθέντες πρὸ ἐνὸς περὶπου αἰῶνος. Τέλος ἡμεῖς ἐπετύχομεν τὴν βλάστησιν σπόρου τῆς σφαιριοκάρπου εὐκαλύπτου διατηρήσαντες αὐτὸν ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη ἐντὸς στεγνοῦ καὶ καλῶς πωματισμένου φιαλίδιου ἐξ ὑάλου χρώματος βαθέως κυανοῦ.

Ἄλλὰ ταῦτα εἶνε ἐξαιρέσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπάνιαι· κατὰ γενικὸν κανόνα εἶνε προτιμότερον νὰ σπείρωνται οἱ σπόροι τῆς τελευταίας ἐσοδείας.

(*) Τὴν ἀναλογίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Θεόφραστος. «Περὶ φυτῶν αἰτίων» 1, 7, 1.

Υπεστηρίχθη ἄλλοτε ὅτι ὁ ὑπὸ τὰς πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου εὑρισκόμενος ἐπίστε σῖτος, καὶ ἐπικαλούμενος σῖτος τῶν μωμῶν, ἐκέκτητο ἕκκακτον γονιμότητα, ἐν τούτοις ἀκριβέστατα πειράματα ἀπέδειξαν τοῦτο ἀνκριβές.

1) Ἀπαραίτητοι ὄροι ὡς βλαστῆσαι ὁ σπόρος. Διὰ τὴν βλαστῆσιν ὁ σπόρος τὸν θέτομεν ὑπὸ ἀραιόν, θερμὸν καὶ ὑγρὸν ἔδαφος, ἐνθα εὑρίσκει τοὺς τρεῖς ἀπαραιτήτους πρὸς βλάστησιν αὐτοῦ ὄρους, ἦται τὸ ὀξύγονον, τὸ παρεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, τὴν ὑγρασίαν καὶ τὴν θερμότητα.

A'. Ἐπίδρασις τοῦ ἀέρος. Ὁ σπόρος ἀναπνέει, δηλαδή ἀπορροφᾷ ὀξύγονον καὶ ἀποδίδει ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ὕδωρ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ὃ ἀνθραξ καὶ τοῦ ὕδατος τὸ ὑδρογόνον ἀφαιροῦνται ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπόρου, ἐπομένως τὸ βᾶρος τούτου ἐλαττοῦται.

Ἡ ἀναπνοὴ αὕτη τοῦ σπόρου εἶνε πραγματικὴ καὶ σίσις, παράγουσα θερμότητα μὴ αἰσθητὴν μὲν κατὰ τὴν βλάστησιν ἐνὸς καὶ μόνου κόκκου, ἀλλὰ λίαν ἐπαίσθητὴν ὅταν πολλοὶ σπόροι συγκεντρωμένοι εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εὑρεθῶσιν ὑπὸ κατάλληλους ὄρους ὅπως βλαστήσωσιν, ὡς συμβαίνει ὀλίγον πρὸ τοῦ ἀνάμματος τῶν γεννημάτων ἢ κατὰ τὴν κατεργασίαν τῆς κριθῆς πρὸς παρασκευὴν τοῦ ζύθου.

Ἐλλείψει ὀξύγονου (ἀέρος) οἱ σπόροι ταχέως ἀσφυκτιῶσι καὶ καταστρέφονται. Ἐν τούτοις ἐπίστε εὑρισκόμενοι εἰς ἔδαφος εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἀήρ δὲν εἰσέρχεται ἐπαρκῶς διαμένουσιν ἀναλλοίωτοι ἕως ὅτου παρουσιασθῶσιν οἱ κατάλληλοι πρὸς βλάστησιν αὐτῶν ὄροι. Οὕτω ἐξηγεῖται ἡ κατόπιν ἐκχωματώσεων ἀναβλάστησις φυτῶν μὴ γνωστῶν εἰς τὰς περιφερείας ἐνθα αἱ ἐκχωματώσεις αὐταὶ γίνονται. Πρὸς ἀνασκαφὰς γενομένας πρὸ εἰκοσιπενταετίας εἰς τὰς παλαιότερας συνοικίας τῶν Παρισίων ἀνεβλάστησεν εἶδος σχοίνου (βούρλου—*Juncus bufonius*), τοῦ ὅπου οἱ σπόροι προφανῶς ἔμενον τεθαμμένοι πρὸ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ μέρους τούτου, δηλαδή πρὸ χιλίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Ὁμοίον παράδειγμα ἐβεβαίωσεν ὁ κ. Χελδράιχ, ὅστις εἶδεν ἀναπτυσσόμενα ἐν Λαυρίῳ, εἰς χῶρον ὅθεν

μετετεπίσθη σπόροι σκωριῶν, δύο φυτὰ μὴ ἀπαντώμενα εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην (*Glaucium Soricium* καὶ *Silene Juncenalis*). Οἱ σπόροι τῶν φυτῶν τούτων ἔμενον βεβαίως τεθαμμένοι ὑπὸ τὰς σκωρίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καμινύσεως τῶν ἀργυρούχων ὀρυκτῶν τοῦ Λαυρίου.

B'). Ἐπίδρασις τῆς ὑγρασίας. Ἡ ὑγρασία ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς βλαστῆσεως τοῦ σπόρου κατὰ τρεῖς τρόπους: α') μαλακύνει τὸ περίβλημα ἢ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ καὶ διευκολύνεται οὕτω ἡ διάρρηξις τοῦ καὶ ἡ ἐξόδος τοῦ ἐμβρύου, β') μωσχεύει καὶ ἐξογκώνει τὸ ἀμύγδαλον τὸ ὅποιον διάρρηγνύει τὸν χιτῶνα καὶ γ') διαλύει τὰς ἐν τῷ σπόρῳ θρεπτικὰς οὐσίας καὶ διευκολύνει τὴν κυκλοφορίαν τῶν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ νεαροῦ φυτοῦ χρησιμοποίησιν αὐτῶν. Τὸ πάχος καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ περιβλήματος τοῦ σπόρου εἶνε πολλάκις μεγάλη, διευκολύνεται δὲ ἡ διάρρηξις αὐτοῦ μηχανικῶς, διὰ τῆς μωσχεύσεως ἢ τῆς θραύσεως.

Ἄλλ' ἡ ὑπερβάλλουσα ὑγρασία δύναται ν' ἀποθῆ ἐπιβλαβῆς. Οἱ πλείστοι τῶν σπόρων βυθισμένοι εἰς τὸ ὕδωρ δὲν προσλαμβάνουσιν ὀξύγονον καὶ καταστρέφονται ἐξ ἀσφυξίας, πνιγνύονται πρὸς τούτοις μέρος τῶν θρεπτικῶν τῶν οὐσιῶν διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ, ἐὰν δὲ τοῦτο ᾔνε στάσιμον προκαλεῖται καὶ ἡ σήψις αὐτῶν.

Γ'). Ἐπίδρασις τῆς θερμότητος. Ἡ θερμοκρασία ἣτις ἀπαιτεῖται ὅπως προκληθῆ ἡ ἀφύπνισις τοῦ σπόρου, ἡ ἐνεργεια τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εἶνε διάφορος εἰς τοὺς διάφορους σπόρους. Ὑπάρχουσι σπόροι δυνάμενοι νὰ βλαστήσωσι καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς χιόνος· οὕτω ἐπέτυχον τὴν βλάστησιν σίτου ἐπὶ τεμαχίου πάγου. Ὁ σπόρος τοῦ λάρικος βλαστάνει εἰς θερμοκρασίαν $+1^{\circ}$, ὁ τοῦ ἀραβοσίτου εἰς $+9^{\circ}$. Πολλοὶ σπόροι, ἔχοντες ἀνάγκην μεγάλης σχετικῶς θερμοκρασίας ὅπως βλαστήσωσι (πέπονες, καλοκύνθαι κ.τ.λ.), πρὸς ἐπιτάχυνσιν τῆς βλαστῆσεώς των, εἰς ψυχροτέρας τῆς ἡμετέρας χώρας, σπείρονται εἰς θερμοστρωμνὰς (τζάκια), τῶν ὁποίων τὸ τετ

χνητόν ὑπέδαφος καταρτίζεται ἐξ ἄχωνεύτου κόπρου.

Ἄλλ' ἡ ὑπερβάλλουσα θερμοκρασία, ἀφαιροῦσα ὑγρασίαν ἀπὸ τοῦ σπόρου, παρακωλύει τὴν βλάστησιν αὐτοῦ, διὰ τοῦτο εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, κατὰ τὸ θέρος, οἱ σπόροι μένουσιν ἀδρανεῖς ὡς καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. Πέραν δὲ ὄρων τινῶν ἡ μεγάλη θερμοκρασία δὲν παρακωλύει μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔμβρυου ἀλλὰ καὶ καταστρέφει αὐτό. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ σπόρος τοῦ σίτου ὁ προοριζόμενος πρὸς ἐξαγωγήν, διὰ νὰ διατηρηῆται κατὰ τὴν μεταφοράν, συνήθως ἀποξηραίνεται δι' εἰδικῶν ἀποξηραντηρίων· ὑπὸ τῆς μεγάλης δὲ θερμοκρασίας εἰς ἣν οὕτω ὑποβάλλεται σχεδὸν πάντοτε καταστρέφεται ἡ βλαστικὴ δύναμις μέρους τοῦ σπόρου τούτου.

Οἱ ξηροί, οἱ σκληροί, οἱ μὴ περιέχοντες πολλὴν ὑγρασίαν σπόροι ἀντέχουσι πλειότερον τῶν περιεχόντων πολὺ ὕδωρ καὶ εἰς τὸ μέγα ψῦχος καὶ εἰς τὴν μεγάλην θερμότητα : οὕτω εἶνε βέβαιον ὅτι οἱ σκληροὶ σίτοι τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν δὲν θὰ ἠλλοιοῦντο πρῶτον εἰάν ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν θερμοκρασίαν εἰς ἣν ὑποβάλλονται ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ πρὸς ἐξαγωγήν σπόροι μαλακοῦ σίτου· ἀφ' ἐτέρου εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἔντονον ψῦχος δὲν εἶνε τόσοσὸν καταστρεπτικὸν εἰς πάσας ἐν γένει τὰς σποράς ὅσον ὅταν προηγῆται αὐτοῦ περίοδος παρατεταμένης ὑγρασίας.

Ἄλλὰ, πλὴν τῶν ἀνωτέρω τριῶν κυρίων ὄρων, πρὸς βλάστησιν τοῦ σπόρου δυνατὸν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ ἕτεροι, οἵτινες ὁμῶς ἔχουσιν ὅλως δευτερεύουσαν σημασίαν· εἶνε δὲ οὗτοι οἱ ἑξῆς :

Δ') Ἡ ἐνέργεια τοῦ φωτός. Ἐσφαλμένως ὑποστηρίζεται συνήθως, ὅτι τὸ φῶς ἐπενεργεῖ δυσμενῶς ἐπὶ τῆς βλαστήσεως, ἀπόδειξις τὰ κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν παρασκευαζόμενα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων παντοπωλῶν χλωρὰ κανάτια τῆς Αἰγίνης διὰ τῆς ἀπλῆς προσκολλησεως σπόρου σινάπεως ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς τῶν ἐπιφανείας καὶ τῆς πληρώσεως αὐτῶν δι' ὕδατος. Θάπτονται οἱ σπόροι οὐχὶ ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ φωτός, ἀλλ' ὅπως εὔρωσιν ἐν τῷ ἔδαφει τὴν κατάλληλον ὑγρασίαν. Οἱ κηπουροὶ οἵτινες δι' ἐπανειλημμένων ποτισμάτων

διατηροῦσιν ἐν τῷ ἔδαφει ἐπαρκῆ ὑγρασίαν θάπτουσι τοὺς σπόρους ἀβαθέστερον ἢ οἱ γεωργοὶ οἵτινες εἶνε ὑποχρεωμένοι ν' ἀφίνωσιν εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν καὶ τὸ ἔδαφος τὴν φροντίδα τῆς παροχῆς τῆς ἀναγκαίας ὑγρασίας διὰ τὴν βλάστησιν τοῦ σπόρου. Εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα καὶ τὰ σχετικῶς ξηρὰ ἔδαφη ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν γίνεται βαθύτερον ἢ εἰς τὰ βορειότερα καὶ ὑγρότερα.

Οἱ βαθέως σπειρόμενοι σπόροι δὲν βλαστάνουσι πάντες (διὰ τοῦτο εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ ξηρὰ κλίματα ρίπτουσι περισσότερον κατὰ στρέμμα σπόρον), τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν ἐξερχόμενα φυτὰ παρουσιάζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἔδαφους βραδέως. Ἐὰ φυτὰ τοῦ σίτου τοῦ βαθέως σπαρέντος, ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἔδαφους καὶ ὀλίγον κἀτωθεν αὐτῆς ἀναπτύσσουσι ρίζας νέας, τὸ δὲ κάτω τοῦ σημείου τούτου μέρος τοῦ καυλοῦ καταστρέφεται.

Ε') Ἐπίδρασις τοῦ ἔδαφους. Τὸ ἔδαφος διὰ τὴν βλάστησιν τοῦ σπόρου ἔχει ὅλως δευτερεύουσαν σημασίαν. Ἡ ἐνέργειά του πρέπει ν' ἀποδοθῆ οὐχὶ εἰς τὴν χημικὴν του σύνθεσιν, ἀφ' οὗ τὸ φυτικὸν ἔμβρυον δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ αὐτοῦ θρεπτικὰς οὐσίας, ἀλλ' εἰς τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ιδιότητας, δηλαδὴ εἰς τὴν κορώδη αὐτοῦ φύσιν, εἰς τὴν ιδιότητα ἣν ἔχει νὰ συγκρατῆ εὐκόλως τὸ ὕδωρ καὶ νὰ τὸ ἀποδίδῃ εἰς τὸν σπόρον. Ὁ σπόρος δύναται νὰ βλαστήσῃ ὡσαύτως καλῶς ἐπὶ μοσχευμένου σπόγγου, πανλίου ἢ χάρτου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἔδαφους.

ΣΤ') Ἐπίδρασις τοῦ χλωρίου, τοῦ βρωμίου καὶ τοῦ ἰωδίου. Αἱ τρεῖς αὗται οὐσίαι ἐπιταχύνουσι τὴν βλάστησιν τοῦ σπόρου. Σπόρος καρδάμου, τῆ βοηθείᾳ αὐτῶν, βλαστάνει ἐντὸς 5—6 ὡρῶν, ἐνῶ ὑπὸ τὰς συνήθεις περιστάσεις ὅπως βλαστήσῃ ἀπαιτοῦνται 36 ὥραι. Ἐνίοτε διὰ τῶν οὐσιῶν τούτων κατορθοῦται ἡ βλάστησις παλαιῶν σπόρων· οὗτοι βυθιζόμενοι ἐντὸς ὕδατος περιέχοντος μικρὰν δόσιν χλωρίου (κατ' ἀναλογίαν δέκα σταγόνων χλωριούχου ὕδατος καὶ 100 δραμίων ὕδατος) ἐπανακτῶσι τὴν ἀπολεσθεῖσαν βλαστικὴν αὐτῶν δύναμιν.

Ζ') Ἐπίδρασις τῆς ἀσβέστου, τοῦ θεικοῦ νατρίου, τοῦ

θεικού χαλκού και του άρσενικόδου οξέος. Προς καταστροφήν των σπερμάτων των κρυπτογάμων άτινα προκαλοῦσι τόν άνθρωπον ή δυσλίτην των άημητριακῶν εις πολλά μέρη οι γεωργοί μασχάουσι τους σπόρους αυτών εντός ύδατος περιέχοντος έν διαλύσει μίαν των ούσιων τούτων. Έν τούτοις ή διάλυσις του άρσενικόδου οξέος, εκτός ότι είνε επικίνδυνος εις τόν χειρισμόν, κατά τόν λατόν, έχει και τό μέγα μειονέκτημα να επιδρά πλειότερον ή επί του σπόρου ή επί των παρασίτων σπερμάτων.

Η'). Διάδροσις του άλμυρού ύδατος. Το άλμυρόν ύδωρ καταστρέφει καχέως τήν βλαστικήν δύναμιν των σπόρων.

2) Χημικαί φεινώμενα κατέυθεν βλαστικῶν του σπόρου. Το φυτικόν έμβρυον προς διατροφήν και ανάπτυξιν του δεν δύναται να χρησιμοποιήσῃ τὰς έν τῷ έδάφει και τῇ άτμοσφαιρά θρεπτικὰς ούσιας. Θρεπτικὰς ούσιας εύρισκει έτοιμους εις τὰς κοτυληδόνας αι όποιαι είνε αληθείς αποθήκαι τροφῆς του νεαρού φυτού. Ως επί τό πλείστον αι ούσαι αυται είνε έναποθηκευμένα εις τὰς κοτυληδόνας εις μορφήν άμύλου, τό όποιον, υπό τήν επίδρασιν του άέρος, τῆς υγρασίας και τῆς θερμότητος και τῇ βοήθειά είδοκῆς ζύμης, άναλόγου προς τόν σίelson, μετατρέπεται εις σάκχαρον όπερ χρησιμεύει ως τροφή του νεαρού φυτού. Το φαινόμενον τούτο τῆς μετατροπῆς του άμύλου εις σάκχαρον είνε γνωστότατον και αποτελεί τήν βάση πολλῶν βιομηχανικῶν καταργασιῶν, ὧν αι κυριώτεραι είνε ή παρασκευή ρινοπνευμάτων εκ διαφόρων άμυλωδῶν καρπῶν και ή κατασκευή του ζύθου εκ τῆς κριθῆς.

3) Περισκευῆσεις παρεχόμεναι εις τὰ νέα φυτά. Τα νέα φυτά είνε λεπτοφυῆ, έπαμένως κατά τήν νεαράν των ήλικίαν, μέχρι ότου ένδυναμωθῶσι, προφυλάσσονται άπο τὰς επιδράσεις τῆς άτμοσφαιρας. Εις τους κήπους ποτίζονται συνεχῶς, αντίσῃ δέ και προφυλάσσονται άπό του ψυχους, του θάλπου ή τῆς μεγάλης υγρασίας διά παντοίων καλυμμάτων. Εις τὰ διά σποράς καταρτιζόμενα δάση κατά τήν ύλοτομίαν αφίνονται κατ' αποστάσεις δένδρα, άτινα χρησιμεύουσι προς

προφύλαξιν των νεαρῶν φυτῶν και τὰ όποια ύλοτομούνται όταν τὰ νεαρά ταῦτα φυτά άνδρωθῶσι.

4) Ανάπτυξις του φυτικῶν έμβρύου. Κατά τήν βλάστησιν του σπόρου οὐδέν νέον όργανον παρουσιάζεται εις τό νεαρόν φυτόν, άλλ' απλῶς τὰ διάφορα μέρη του έμβρύου ανάπτυσσόμενα διακρίνονται πλειότερον άπ' άλλήλων. Οὕτω διακρίνομεν άφ' ενός μὲν τόν άξονα, τόν σύγκείμενον εκ του ριζίου, του καυλίου και του πτεριδίου, και άφ' έτέρου τὰς άπό του άξονος έξαρτωμένας κοτυληδόνας. Και τό μὲν ρίζιον διευθύνεται προς τὰ κάτω και εισέρχεται εις τό έδαφος, οιαδήποτε και άν ήνε ή θέσις εις ήν εύρίσκεται ό σπόρος τό δέ καυλίον ως επί τό πλείστον φέρεται προς τὰ άνω ζητῶν τόν άέρα.

Και εις τινα μὲν είδη αι κοτυληδόνες φέρονται υπό του άξανομένου καυλίου εκτός τῆς επιφανείας του έδάφους, ότε καλοῦνται υπέργειοι, ένῶ εις άλλα αυται μένουσιν εις τό υπό τήν επιφάνειαν του έδάφους μέρος του καυλού, ότε λέγονται υπόγειοι.

Όταν ή κορυφή του καυλίου, ήτοι τό πτερίδιον, πλησιάσῃ εις τήν επιφάνειαν του έδάφους άρσίζει και αναδίδει φύλλα, σχεδόν δέ ταυτοχρόνως επί του ριζίου παρουσιάζονται αι ριζικαι τρίχες. Από τῆς περιόδου ταύτης τό φυτόν άρχεται προσλαμβάνον άνοργάνους θρεπτικὰς ούσιας άπ' ευθείας άπό του έδάφους και τῆς άτμοσφαιρας.

Εύπομεν άνωτέρω ότι ύπάρχει άναλογία μεταξύ του σπόρου και του ώου ή άναλογία αυτη γίνεται καταφανέστερα όταν έξετάζεται ή ανάπτυξις του νεαρού φυτού έν τῷ σπόρῳ ή του νεαρού ζώου έν τῷ ώῳ. Όπως τό έν τῷ ώῳ έμβρυον (όπερ όταν έξέλθῃ του ώου είνε ό νεοσσός) καταναλίσκει έτοιμην όργανικην τροφήν οὕτω και τό φυτικόν έμβρυον, τό ακολουθῶς νεαρόν φυτόν, σχεδόν μέχρι τῆς άπό του έδάφους έξόδου του τρέφεται άποκλειστικῶς διά τῆς όργανικῆς τροφῆς τῆς εις τὰς κοτυληδόνας έναποθηκευμένης· άλλά τό φυτόν άπό τῆς έποχῆς ταύτης μέχρι του πέρατος του βίου του, τῇ βοη-

θεία τῆς πρασίνης ὕλης τῶν φύλλων, ἐξ ἀπλουστέρων θρεπτικῶν οὐσιῶν (τῶν ἀνοργάνων) παρασκευάζει τὰς συνθέτους, τὰς ὀργανικάς, ἐνῶ ὁ νεοσός, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ζῷον, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του συντηρεῖται καταναλίσκον ὀργανικάς οὐσίας.

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ

τοῦ τέως τμηματάρχου ἐπὶ τῆς γεωργίας

κ. Π. Ρ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΑ (*)

κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1886 τῷ τότε καὶ νῦν Προέδρῳ
τῆς Κυβερνήσεως κ. Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ,

Μέτρον, ὅπερ δύναται ἢ νὰ ὠφελήσῃ σπουδαίως τὴν Γεωργίαν ἡμῶν ἢ νὰ βλάψῃ ἀνεπανορθώτως αὐτὴν εἶνε ἢ ἰδρυσις γεωργικῆς σχολῆς. Ἡ ἐπιτυχὴς ὀργάνωσις καὶ διεύθυνσις αὐτῆς θὰ προξενήσῃ ἀναντιρρήτως πολλὰ καλὰ εἰς τὸν τόπον. Αἱ συνέπειαι ὁμῶς τῆς ἀποτυχίας καὶ δευτέρας γεωργικῆς σχολῆς μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν Ἰύρινθι, ἔσονται τοιαῦται ὥστε ἐπιβάλλεται ἡμῖν πρὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν νὰ σκεφθῶμεν σπουδαίως καὶ ν' ἀποφανθῶμεν ἀνεκδοιάστως καὶ εἰλικρινῶς πρῶτον, ἐὰν ἔχωμεν τὸ ἀναγκαῖον προσωπικόν, ἦτοι μαθητὰς καὶ καθηγητὰς καταλλήλους, καὶ δεύτερον ἐὰν ἦνε δυνατόν, ὡς ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα, νὰ προστατευθῶσιν αἱ σχολαὶ ἀπὸ τῶν παντοίων ἀντιθέτων συμφερόντων τὰ ὅποια θ' ἀναπτυχθῶσιν εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν, παλλάκις δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀδίκων καὶ ἐπιζημιῶν διαβολῶν.

(*) Τὴν εἰς αὐτὸν ὑποβολὴν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐμνημόνευσεν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Χ. Τρικουπῆς κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ συστάσεως γεωργικῶν σχολείων, ὡς φαίνεται ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν συζητήσεων τῆς Βουλῆς» τοῦ 1887, σελ. 533.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τοὺς καθηγητὰς εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ ὀλίγοι καλῶς κατηρτισμένοι γεωπόνοι, οὓς χάρις τῷ φιλογενηστάτῳ κ. Ζάπκῳ ἀπεκτήσαμεν, δὲν ἔχουσι εἰσέτι τὴν ἀπαιτούμενην πεῖραν ὅπως διευθύνωσι γεωργικὰς σχολὰς ἢ διδάξωσιν ἐπιτυχῶς ἐν αὐταῖς, οἱ δὲ ξένοι ἐκτὸς ὅτι δὲν γνωρίζουσι τὸν τόπον ἀγνοοῦσι καὶ τὴν γλῶσσαν, εἶνε πολυδάπανοι, δὲν εἶνε δὲ συνήθως καὶ ἀνεκτοί.

Ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀμφιβάλλω ἂν θὰ εὐρωμεν τοιούτους τέκνα κτηματιῶν σκοπεῦντα νὰ σπουδάσωσιν ὅπως χρησιμοποιήσωσι τὰς γνώσεις αὐτῶν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἰδίων κτημάτων. Μαθηταὶ τινες βεβαίως θὰ παρουσιασθῶσιν, ἀλλ' οὗτοι ἔσονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν μὴ δυναμένων νὰ προκόψωσιν εἰς τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ αὐτῶν μαθήματα, οἵτινες εἶνε συνήθως φύσεως κακῆς καὶ ἐπιδιώκουσιν ἄνετον καὶ ταχεῖαν εὐρεσιν σταδίου. Οὗτοι ἐξερχόμενοι τῶν γεωργικῶν σχολῶν θὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸ Δημόσιον, διότι ἰδιωτικὴν ἐπασχόλησιν δὲν θὰ δύνανται νὰ ἐπιτύχωσιν, ἀφ' οὗ οἱ ἐν ξέναις καὶ καλῶς κατηρτισμέναις γεωργικαῖς σχολαῖς σπουδάζοντες ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων κτηματιῶν. Εἶνε δὲ δεδικοιολογημένη ἢ μὴ χρησιμοποίησις αὐτῶν, διότι ὡς ὀρθῶς παρατηροῦσιν οἱ πρακτικοὺς ἐπιστάτας προσλαμβάνοντες κτηματῆαι, οὐδεὶς τῶν σπουδασάντων τὴν γεωπονίαν ἐπέτυχεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, αἱ δὲ ἀπαιτήσεις αὐτῶν εἶνε ὅλως δυσανάλογοι πρὸς τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐλληνικῶν κτηματιῶν, διὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀποιῶν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διατεθῇ μισθὸς ἀνώτερος τῶν χιλίων μέχρι χιλίων πεντακοσίων δραχμῶν κατ' ἔτος.

Αἱ γεωργικαὶ σχολαὶ ἔχουσαι διαχειρίσιν καὶ πολυμελὲς κατώτερον προσωπικόν, συγκείμενον ἐξ ἐργατῶν, βουκόλων, ποιμένων, κηπουρῶν, φυλάκων κτλ. κατ' ἀνάγκην θὰ ἐπηρεάζωνται ὑπὸ τῆς πολιτικῆς. Ἡ κακὴ πρόθεσις τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου ἢ τοῦ ταμίου, ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἐπίμενος ὑποστήριξις ἀκαταλλήλου κηπουροῦ ἢ βουκόλου, ἀρκεῖ ὅπως ταχέως καὶ παρὰ τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τὰς προσπάθειας τοῦ διευθυν-

τοῦ προσκόψῃ ὁ ὅλος ὀργανισμὸς τῆς σχολῆς διὰ τῆς παρουσι-
αφῆσεως τῆς ἀπειθείας, τῆς καταχρήσεως καὶ τῆς ἀμελείας πρὸς
ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς. Δευτέρα
δὲ ἀποτυχία γεωργικῆς σχολῆς θέλει ριζώσῃ καὶ καταστήσῃ
ἀναμφισβήτητον τὴν φεραμένην παρὰ πολλῶν παρ' ἡμῖν γνώ-
μην ὅτι τὰ περὶ γεωργικῶν βελτιώσεων διδασκόμενα ἀλλαγῆ
δὲν εἶνε ἐπισημῶς παρ' ἡμῖν, γνώμην ἣν θὰ ὑποστηρίξωσι
καὶ οἱ αἴτιοι τῆς ἀποτυχίας. Ἡ καθιέρωσις δὲ τῆς γνώμης
ταύτης θὰ ἐξαφανίσῃ καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν τῆς εἰς εὐθεωτί-
ρους καιροὺς καὶ ὑπὸ εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις ἰδρῶσιν γεωργι-
κῶν σχολῶν.

Ἄλλως οἱ ἡμέτεροι κτηματῖαι, ὡς δωδεκαετῆς παῖρα μὲ ἰδι-
οῦσα, καὶ ἕνεκα τοῦ χαρακτήρος αὐτῶν καὶ ἕνεκα τῶν μέσων
τὰ ὁποῖα διαθέτουσιν, ἔχουσιν ἀνάγκην ἀμέσων συμβουλῶν καὶ
βοηθείας, — καὶ οὐχὶ τῶν γνώσεων θ' αὐτῶν τέκνα αὐτῶν δύνασθαι
ν' ἀποκτήσῃσι σπουδάζοντα τὴν γεωργίαν, ἢ ἀπόκτησις δὲ τῶν
γνώσεων τούτων καὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον ἀπαιτεῖ καὶ δαπά-
νας οὐχὶ μικρὰς. — ἔχουσιν ἀνάγκην συμβουλῶν, οἷτινες συγχρω-
τιζόμενοι μετ' αὐτῶν καὶ μελετῶντες ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς εἰδι-
κὰς ἀνάγκας ἐκάστης γεωργικῆς περιφερείας, θὰ ἦνε εἰς θέσιν
ν' ἀποφαίνωνται περὶ τῶν διαφορῶν ἐπιγεγενησῶν ἀναγκῶν τῶν
κτηματιῶν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀνάγκην διδασκαλίας ἔχουσιν
αὐτοὶ οἱ ἰδιοκτῆται καὶ καλλιεργηταὶ καὶ οὐχὶ τὰ τέκνα αὐτῶν,
ἢ διδασκαλία δὲ αὐτὴ δεόν ν' ἀπονέμηται αὐτοῖς ἐν εἴδει συμ-
βουλῶν, γνωμοδοτήσεων καὶ διδασκαλιῶν περὶ διαφορῶν γεωρ-
γικῶν ζητημάτων ἀφορῶντων ὠρισμένης περιφερείας. Ταῦτα
δὲ δύνασθαι νὰ ἐπιτευχθῶσι διὰ τῶν γεωργικῶν σταθμῶν, τῶν
ὑπερπληθυνθέντων ἐν Ἑυρώπῃ ἕνεκα τῶν ἀρίστων αὐτῶν ἀπο-
τελεσμάτων, καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὁποίων ἔγραψα ἀπὸ
τριετίας ἤδη (εἰς τὸ «Μὴ χάνεσαι» τῆς 3 Ἰουνίου 1883).

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ ἐποψίν οἰκονομίας εἶνε πολλῶν προτιμότερα
οἱ σταθμοὶ τῶν γεωργικῶν σχολῶν, διότι μὲ τὴν δαπάνην τῆς
ἰδρύσεως καὶ τῆς συντηρήσεως μιᾶς γεωργικῆς σχολῆς δύνασ-
ται νὰ ἰδρῶσιν καὶ συντηρηθῶσι δέκα σταθμοί. Τὸ προσω-

τικὸν ἐκάστου σταθμοῦ θὰ σύγκριται ἐκ τοῦ διευθυντοῦ καὶ
ἐνδὲ ἐργάτου. Διὰ τὰ καταστήματα, ἤτοι τὰ κατάλληλα οἰ-
κήματα καὶ τοὺς μικροὺς κειραμικτοὺς κήτους φρονῶ ὅτι
εἶνε καλὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἐν ταῖς Ἰνωμέναις Πολιτείαις
λίαν ἐπιτυχῶς καθιερωθὲν σύστημα εἰς ὁμοίαν περίστασιν, δη-
λαδὴ νὰ χορηγήσωσιν αὐτὰ οἱ δήμοι, ἐν οἷς θὰ ἰδρῶσιν οἱ
σταθμοί, νὰ ἰδρῶσιν δὲ οὗτοι ἐν τοῖς δήμοις, οἷτινες ἤθελον
προσφέρειν καὶ κατάλληλότερα οἰκήματα καὶ κτήματα. Τὰ ἐξ-
οδα τῆς ἐγκαταστάσεως ἐκάστου σταθμοῦ δὲν θὰ ὑπερβῶσι
πρὸς 2000 δραχμῶν, τὰ ἐξοδα δὲ τῆς συντηρήσεως ἐκάστου
αὐτῶν (ἐπιτὸς τῶν μισθῶν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ ἐργάτου)
θ' ἀνέρχωνται εἰς 800—1000 δραχ. ἑτησίως.

Αἱ ἀσχολίαι τοῦ διευθυντοῦ τοῦ σταθμοῦ εἶναι αἱ ἐξῆς:
οὗτος θὰ διδάσκει ταῖς βουλομένοις καθαρῶς γεωργικὰ μαθή-
ματα, ἀφορῶντα τὴν γεωργίαν τῆς περιφερείας αὐτοῦ. Θὰ λύῃ
τὰ ὑπὸ τῶν κτηματιῶν ὑποβαλλόμενα αὐτῷ ζητήματα, θὰ ἐκ-
τελεῖ περὶ αὐτὰ ἀφορῶντα τὰ ἐν τῷ Νομῷ καλλιεργούμενα ἢ
δυνάμενα νὰ καλλιεργηθῶσι φυτὰ καὶ θὰ ἐκτελεῖ πᾶσαν ἄλλην
ἐργασίαν, ἣτις ἤθελον ὑποδειχθῆ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου
τῶν Ἰσσωτερικῶν, εἰς ὃ θὰ ὑπελάθῃ οἱ σταθμοί. Εἰς τὸ τέ-
λος δ' ἐκάστου ἔτους θὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο
λειτομερῆ ἐκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ σταθμοῦ, ἣτις θὰ
δημοσιεύσεται ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψίν τοῦ Ὑπουργείου καὶ δαπάναις
τούτου.

Τὸ ἀπλοῦν τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν σταθμῶν τούτων, ἢ ἔλλει-
ψις πολυμελοῦς προσωπικοῦ, μεγάλης διαχειρίσεως καὶ παρα-
γωγῆς πολλῶν προϊόντων ἀποκρίστων αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐκτε-
λέσεως τῶν διοικητικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν
δυσφημιῶν. Ἡ ἀπαιτούμενη μικρὴ δαπάνη πρὸς συντήρησιν
ἐκάστου τῶν σταθμῶν τούτων θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν σύγχρονον ἰδρυ-
σιν πολλῶν τοιούτων, ὥστε καὶ αἱ ἀπαιτήσεις ἀπάντων τῶν
γεωργικωτέρων περιφερειῶν θὰ ἱκανοποιηθῶσι συγχρόνως, καὶ
οἱ δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου κ. Ζάπκα σπουδάζοντες νέοι
θὰ χρησιμοποιῶνται ἀμέσως, καὶ ἡ σύγενής ἀμιλλὰ μεταξὺ

τῶν διευθυνόντων τοὺς σταθμοὺς θ' ἀναπτυχθῆ πρὸς ὄφελος τῆς γεωργίας. Ἐντεῦθεν δὲ θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ πρακτικὴ μόρφωσις τῶν θεωρητικῶς μόνον καὶ εἰς ξένας χώρας σπουδασάντων γεωπόνων, οἵτινες, μετὰ τινῶν ἐτῶν ὑπηρεσίαν, ἀφ' οὗ μελετήσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν τόπον καὶ γνωρίσωσι τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ τὰς δυναμένας νὰ εἰσαχθῶσι παρ' ἡμῖν γεωργικὰς βελτιώσεις, θὰ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς καταρτισμὸν προσωπικοῦ γεωργικῆς σχολῆς, ἧς τὴν λειτουργίαν ἐπιτοῦ παρόντος, δι' οὓς λόγους ἀνέφερα, θεωρῶ προβληματικὴν.

Ὁδηγούμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς πείρας δυνάμεθα, βαθμηδὸν καὶ καθ' ὅσον μορφώνομεν πεπειραμένον προσωπικόν, νὰ μεταρρυθμίζωμεν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου τοὺς ὡς πυχῆνας χρησιμεύσοντας σταθμοὺς εἰς πρακτικὰς γεωργικὰς σχολὰς.

Εἶνα βεβαίως ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ληφθῆ πρόνοιά τις ὑπὲρ τῆς γεωργίας τῆς χώρας, τῆς μόνης πραγματικῆς πηγῆς πλούτου διὰ τὸν τόπον καὶ ὑπὲρ ἧς προέβλεψαν καὶ προβλέπουσι γενναῖοι καὶ φιλοπάτριδες ὁμοιοθεῖς οἱ ὁ ἀειμνηστὸς Τριανταφυλλίδης, ὁ Εὐάγγελος Ζάππας καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζαππας. Ἄλλ' ἀνάγκη νὰ προσέξωμεν μὴ διὰ τῶν χρημάτων τῶν εὐγενῶν τούτων πατριωτῶν προβῶμεν εἰς μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἤθελον προσκόψει καὶ μᾶλλον παρακωλύσει τὴν προαγωγὴν τῆς ἡμετέρας γεωργίας, καταστρέφοντες τὸ ἐν τῷ τόπῳ ὑπάρχον γόνιτρον ὑπὲρ τῆς γεωργικῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῶν γεωργικῶν βελτιώσεων διὰ τῆς ἀκαίρου ἰδρύσεως γεωργικῶν σχολῶν.

Πάντα ταῦτα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν φρονῶ ὅτι τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέτρον ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γεωργίας, ὅπερ ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ λάβῃ σήμερον, εἶνε ἡ ἰδρύσις γεωργικῶν σταθμῶν, σχέδιον δὲ νόμου περὶ ἰδρύσεως τοιούτων θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν.

Εὐκλειθέστατος

Π. Γ. ΓΙΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗΣ

ΥΠΟ

Π. ΔΕΕΡΕΝ

λογοῦ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, καθηγητοῦ
τῆς φυσιολογίας τῶν φυτῶν παρὰ τῷ ἐν Παρισίοις
Μουσείῳ καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τῆς
γεωργικῆς χημείας παρὰ τῇ γεω-
ργικῇ σχολῇ τοῦ Γριτιῶν.

(Μυνέχεια: Βλέπε προηγούμενον τεῦχος σελ. 3).

7) Νέφη. Ὡς εἶδομεν, ὁ ἀήρ περιέχει πάντοτε ποσότητά τινα ὑδατμῶν, ἧτις συναυξάνει μετὰ τῆς θερμοκρασίας. Ὁ ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εὐρισκόμενος ἀήρ θερμαίνεται ἐκ τῆς ἐπαφῆς ταύτης πολὺ πλείοτερον ἢ ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, αἵτινες τὸν διαπερῶσι χωρὶς νὰ τῷ ἀφήσωσι σημαντικὴν ποσότητα θερμότητος. Ἀπόδειξις τούτων εἶνε τὸ ψῦχος ὅπερ παρατηρεῖται πάντοτε ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἑρέων.

Ὁ ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀήρ θερμαίνεται λοιπὸν καὶ πληροῦται ὑδατμῶν· ἀλλὰ καθ' ὅσον ὑψοῦται ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ἐλαττοῦται ἡ πυκνότης του· ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπέρχεται ἡ ὑπὸ ἀέρος ψυχροτέρου καὶ πυκνοτέρου ἀντικατάστασις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνύψωσις του πρὸς τὰ ἀνώτερα καὶ ψυχρότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας, μεθ' ὧν ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν καὶ ἐνούμενος καταψύχεται καὶ οὗτος.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ὑδατμοὶ δι' ὧν ὁ ψυχρανθεὶς οὗτος ἀήρ ἦτο κεκορεσμένος δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ συγκρατηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, μεταβαίνουσιν εἰς μέσην τινὰ κατάστασιν, μεταξὺ τῆς ἀτμώδους καὶ τῆς ρευστῆς, καὶ οὕτω σχηματίζονται τὰ νέφη.

Ἄλλὰ τὰ νέφη σχηματίζονται προσέτι καὶ ἐκ τοῦ ἀτμοῦ τοῦ ὑψουμένου ἐκ τῶν θαλασσῶν, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, ὅστις παρασύρεται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας ὑπὸ τῶν ρευμάτων τοῦ ἀέρος.

8) *Βροχή.* Όταν στρώμα θερμοῦ ἀέρος περιέχοντος ἐν ποσῷ ὕδατος ἐλθῆ εἰς ἐπαφὴν μεθ' ἑτέρου στρώματος ἀέρος ψυχροτέρου, δὲν δύναται πλέον νὰ κρατήσῃ ἐν ἀτμῶδαι καταστάσει τὸ ὕδωρ ὅπερ περιέχει· ὅθεν τοῦτο συμπυκνούμενον καταπίπτει ἐν μορφῇ βροχῆς.

Λίαν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν γεωργόν εἶνε νὰ γνωρίζῃ ποία εἶνε ἡ ποσότης τῆς βροχῆς ἢ κατὰ μέσον ὄρον πίπτουσα ἐν τῇ περιφερείᾳ εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος καλλιεργεῖ, ὡς καὶ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καθαρότητα τοῦ βροχίνου τούτου ὕδατος.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐτησίως πίπτοντος ἐπὶ τῆς γῆς ὕδατος ποικίλλει λίαν κατὰ τόπους· παρατηρήθη ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἡ ποσότης αὕτη εἶνε μεγαλητέρα ἢ εἰς τὴν ἀνατολικήν.

Λίαν προστούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὑπὸ γεωργικὴν ἐποψιν εἶνε σπουδαῖον νὰ ἐξακριβοῦται εἰς πόσας ἡμέρας καὶ κατὰ ποίας ἐποχὰς τοῦ ἔτους πίπτει τὸ ὕδωρ τοῦτο. Αἱ βροχαὶ εὐχρῆσαι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα οἷον αἱ ἀσθενέσταται, αἱ συχνότερον ἐπαναλαμβάνονται ἢ αἱ συνεχεῖς.

Οἱ μετεωρολόγοι λαβόντες ὑπ' ὄψιν μέγαν ἀριθμὸν παρατηρήσεων ἐξήγαγον τὸ πόρισμα ὅτι ἡ ἐτησίᾳ ποσότης βροχῆς αὐξάνει καθ' ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Ἄλλ' ὁ κανὼν οὗτος ἔχει καὶ τὰς ἐξαιρέσεις του, διότι ὑπάρχουσι χώραι εὐρισκόμεναι εἰς τὸ αὐτὸ πλάτος, αἵτινες δὲν εἶνε ὁμοίως ὑγραί (*).

9) *Ἀνάλυσις τοῦ βροχίνου ὕδατος.* Ἐπὶ πολὺν χρόνον παριδέχοντο ὅτι τὸ βροχίνον ὕδωρ ἦτο ἐντελῶς καθαρὸν· ἀλλὰ νεώτεραι ἐρευναι ἀπέδειξαν ὅτι δὲν εἶνε τοιοῦτο, ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς ἀφίνει κατὰ τὴν ἐξάτμισίν του ὑπολείμματα ἐπαισθητά. Οὕτω, εὐρέθη ἐν Μαγκεστρίξ μὲν ὅτι 10,000 χιλιογράμματα βροχίνου ὕδατος περιέχον περίπου 1 χιλιογράμματα θαλασσίου ἁλατος, ἐν Καένῃ δὲ ἐν χιλιογράμματα τοιοῦτου ὕδατος ἔδωκεν ἀπόθεμα 0,0246 γραμμαρίου.

(*) Βλέπε α' Ἑλληνικὴν Γεωργίαν 1892 σελ. 459.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα ὑπὸ ἐποψιν γεωργικὴν οὐσία ἣτις περιέχεται εἰς τὰ βροχίνα ὕδατα εἶνε ἡ ἀμμωνία, ἣς ἡ ἀναλογία ποικίλλει κατὰ τοὺς τόπους καὶ τὰς περιστάσεις (*).

10) *Δρόσος.* Ὁ ἀήρ θερμαινόμενος κατὰ τὰς θερινὰς ἡμέρας πληροῦται διὰ μεγάλης ποσότητος ὕδατος· ἐπερχομένης δὲ νυκτὸς γαληνισίας ἡ γῆ, ὅπως ἀφομοιώσῃ τὴν θερμότητα τῆς πρὸς τὴν τῆς περιβαλλούσης αὐτὴν ἀτμοσφαιρας ἀποβάλλει θερμότητα καὶ ψυχραίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ψυχραίνομένων ταυτοχρόνως καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀντικειμένων (φυτῶν, δένδρων). Ὁ ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀήρ θὰ ψυχρανθῇ καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἐγκαταλείψῃ ἐν καταστάσει δρόσου μέρος τοῦ ὕδατος τοῦ τὸ ὅποῖον δὲν δύναται πλέον νὰ διατηρήσῃ. Οὕτω γίνεται ἡ ἐναπόθεσις τῆς δρόσου, ἣτις εἶνε τοσοῦτω μᾶλλον ἀφθονος ὅση θερμότεραι εἶνε αἱ ἡμέραι καὶ γαληνιώτεραι αἱ νύκτες (**).

Εἰς θερμὰς χώρας, κατὰ τὰς εὐνοϊκὰς νύκτας πρὸς ἐναπόθεσιν δρόσου, τόσον ἀφθονος εἶνε αὕτη ὥστε τὸ ὕδωρ ἀκούεται ρέον ἀπὸ τῶν δένδρων.

Δὲν πίπτει λοιπὸν ἡ δρόσος, ὡς κοινῶς λέγεται, ἀλλ' ἀποτίθεται ἐρχομένου τοῦ περιέχοντος ὑγρασίαν ἀέρος εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ψυχρανθέντων σωμάτων. Ὅθεν δυνάμεθα ἐν ἀνάγκῃ νὰ προλάβωμεν τὴν ἐναπόθεσιν αὐτῆς ἀπλοῦντες ὑπεράνω τῶν φυτῶν ἐλαφρὰ καλύμματα, τὰ ὅποια ἐμποδίζουν τὴν ἀκτινοβολίαν καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἀπόψυξιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς σωμάτων.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΚΑΙΗΜΑΤΑ
καλιεργούμενα εἰς τὰς Ἐπαρχίας Ἐπρωχωρίου,
Πατρῶν, Αἰγιαλείας καὶ Κορινθίας.

Ἐπαρχία Ἐπρωχωρίου. *Ρητινιό.* Ῥᾶγες μαῦραι, πολὺ πυκναί, δι' ὃ ἐνίοτε τετράγωνοι ὡς ἐκ τῆς ἀλληλο-

(*) Βλέπε α' Ἑλληνικὴν Γεωργίαν 1893 σελ. 78 καὶ 128.

(**) Βλέπε προηγούμενον τεῦχος σελ. 35.

πίστεως χονδρόφλοιοι. Τὸ ἀρχαιότερον εἶδος ὄπερ καλλιεργεῖται εἰς τὰς περιφερείας Ἐηροχωρίου καὶ Γιάλτρων πρὸς οἴνοποιαν.

Μαυρούδι ἢ καρτσιώτι (Καρυστιώτης). ῥάγας μαῦραι, μικρότεραι καὶ στρογγυλότεραι καὶ μᾶλλον λεπτόφλοιον τῶν τῆς προηγουμένης ποικιλίας. Τὸ κλῆμα βραχύτερον καὶ τὸ φύλλον μεγαλύτερον. Ἀντέχει πλείοτε οὐ τοῦ προηγουμένου εἰς τὰς ἀσθενείας. (Ἐηροχώριον, Αἰδηψὸς, καὶ Γιάλτρα πρὸς οἴνοποιαν).

Χρυσαίτης. Δύο παραλλαγαι, ἡ μὲν φέρει ῥάγας μαύρας, ἡ δὲ χρώματος πρασινωποῦ. Ἀμφοτέρων αἱ σταφυλαὶ φέρουσι ῥάγας ἀραιὰς, μετρίου μεγέθους καὶ χρησιμεύουσι πρὸς βρῶσιν καὶ πρὸς οἴνοποιαν. Ὁ μαῦρος χρυσαίτης δίδει οἶνον ἀρωματικὸν καὶ οὐχὶ βαθέος χρώματος· τὸ κλῆμα τοῦτο εἶνε εὐπρόσβλητον ὑπὸ τῶν παντοίων ἀσθενειῶν καὶ τὸ ἐπικρατέστερον ἐν Ἐηροχωρίῳ. Αἱ παραλλαγαι αὗται καλλιεργοῦνται καὶ ἐν Αἰδηψῷ, καὶ ἐν Γιάλτροις.

Βραδιανό. ῥάξ μαύρη, μεγάλη, ὠσειδῆς, μὲ φλοιὸν στιρεόν. Φέρει οἶνον ἐκλεκτὸν, μὲ ἄρωμα καὶ χρώμα βαθύ. (Ἐηροχώριον).

Κιῶτης. Ὡς ἡ προηγουμένη ποικιλία, ἀλλ' ἡ ῥάξ αὐτῶν ἔχει σχῆμα σφαιρικόν. (Ἐηροχώριον).

Κουρτούρα μαύρη. Τὸ μαῦρον τῆς Κύμης, ἐνθα καὶ ἐπικρατεῖ. Ἀπό τινος εἰσήχθη εἰς Ἐηροχώριον, φέρει σταφυλάς μεγάλας μετὰ ῥαγῶν στρογγύλων, πυκνῶν καὶ χονδρόφλοιων.

Κουρτούρα ἄσπρη. Τὸ ἐν Ἀττικῇ καλούμενον *Σαββατιανόν*. Ἀπαντᾶται ἀραιῶς περὶ τὸ Ἐηροχώριον. Ἐπικρατεῖ εἰς Χαλκίδα καὶ Ἀλιβερίον.

Ῥοδίτης. Οἷος ὁ τῆς Ἀττικῆς. Ἀπαντᾶται καὶ ἐν Ἐηροχωρίῳ καὶ ἐν Αἰδηψῷ καὶ ἐν Γιάλτροις.

Μοσχάτον λευκόν. Βότρες μικροί, μᾶλλον πυκνόρραγοι, ἐξ οὗ ὁ ἐκλεκτὸς μοσχάτος οἶνος τοῦ Ἐηροχωρίου.

Μουδιάτης. Ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς Γιάλτρα ποικιλία. Ὁμοιάζει τὸ ῥητινὸν, ἀλλ' ἔχει ῥάγας ἀραιὰς καὶ φέρει πολλὰ κουνδούνια.

Σουλτανίνα. Καλλιεργεῖται εἰς τὰ παρὰ τὸ Ἐηροχώριον κτήματα τοῦ κ. Α. Πετσάλη, μόνον πρὸς παραγωγὴν σταφίδος.

Ἐπαρχία Πλατῶν. Α'. Μαῦρα 1) *Μαυρούδι*· σταφυλὴ, μεγάλη· στρογγυλόρραγος. 2) *Μαυροδάφνη*· ῥάξ στρογγύλη κυανόμαυρος. 3) *Κορφιιάτης*· τὸ μαῦρον τῆς Κερκύρας. 4) *Βοῦδομάτης*· σταφυλὴ μαύρη μεγαλόρραγος. 5) *Μοσχάτης*· σταφυλὴ ὑπομέλαινα, μικρόρραγος. 6) *Κοριτσάνος μαῦρος*· σταφυλὴ μαύρη μεγαλόρραγος.

Β'.) **Ἐφουθιά.** 1) *Ἀλεποῦ*· σταφυλὴ κοκκινοπρασινοῦσα· παραλλαγή τοῦ *Ῥοδίτου* Ἀττικῆς. 2) *Φιλέρι* (Φιλερι)· σταφυλὴ βαθέως κοκκίνη.

Γ'.) **Λευκία.** 1) *Κοριτσάνος ἄσπρος*· σταφυλὴ μεγαλόρραγος. 2) *Ἀσπροῦδα*· σταφυλὴ λευκὴ, μὲ ἀραιὰς ῥάγας. 3) *Γουστουλλίδι* (*Ἀγγουστουλλίδι*), ἐπιλεγόμενον καὶ *Θιακόν* (τῆς Ἰθάκης δηλ.)· σταφυλὴ λευκὴ μὲ πυκνὰς ῥάγας. 4) *Ἀμυγδάλι* (τὸ ἄλλως *κυχάτον*)· σταφυλὴ λευκὴ ἀμυγδαλόρραγος. 5) *Ῥομπόλα* (τῆς Κεφαλληνίας)· σταφυλὴ λευκὴ, στρογγυλόρραγος. 6) *Μοσχάτος*· σταφυλὴ πυκνόρραγος, λευκὴ.

Μαυροδάφνη, Φιλέρι καὶ Ἀλεποῦ εἶνε τὰ τρία ἐπικρατέστερα οἴνοφορα κλήματα, ἴσα σχεδὸν πρὸς πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν παραγωγὴν.

Ἐκ τῶν λευκῶν τὸ *Ἀμυγδάλι* καὶ ἡ *Ῥομπόλα* εἶνε μᾶλλον ποικιλιαὶ σταφυλῶν τῆς τραπέζης.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αἰγιαθειας ἐπικρατεῖ τὸ Μαυρούδι. Ἐκ τῶν 2,500,000 ὡς ἔγγιστα ὀκάδων παραγωγῆς τὰ δύο ἑκατομμύρια εἶνε μέλας οἶνος, αἱ δὲ 500,000 λευκός.

Εἰς τοὺς περισσοτέρους Δήμους τῆς ἐπαρχίας **Κορινθίας** ἐπικρατεῖ ἡ λευκὴ ποικιλία *περαχωρήτης*, ἥτις εἰς τὰς παχείας γαίας ἀποδίδει ἄφθονον γλεῦκος (μέχρι 1200 ὀκάδων κατὰ στρέμμα), ἀλλὰ μόνον 10—11 βαθμῶν γλευκομετρικῶν. Ἐν **Νεμέῳ** ἐπικρατέστερα κλήματα εἶνε τὰ μελανοστάφυλα *Μαυρούδι* τῆς **Νεμέας** καὶ *Βερσεβιανό*. Τὸ Μαυρούδι ἀποδίδει 200—500 ὀκάδας γλεύκος κατὰ στρέμμα δυνάμεως 16

βαθμῶν, τὸ δὲ Βερσεβικνὸ διπλάσιον μὲν γλεῦκος ἀλλ' ἀσθενέστερον.

Πλὴν τῶν τριῶν τούτων κλημάτων, ἄτινα εἶνε τὰ ἐπικρατέστερα, ἐν Κηρινθίᾳ ἀπαντῶνται προσέτι καὶ ἕτερα, ἀλλ' ἀραιῶς καὶ ἀναμιξ μετὰ τῶν προηγουμένων, ὡς ὁ ῥοδ'ιτης (ἐρυθροστάφυλος), ἡ μπακοῦρα (μελανοστάφυλος), τὸ μπεγλέρι (λευκοστάφυλος) κ. τ. λ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΟΥΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἐκ πολλῶν χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων φαίνεται ὅτι ἀπὸ παναρχαιοτάτων χρόνων ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ πείρα ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ παράγωσι λαχανικὰ καὶ καρποὺς πρωίμους, νὰ διατηρῶσιν αὐτοὺς νωποὺς ἐπὶ πολὺ καὶ νὰ καλλιεργῶσι δένδρα θερμότερων κλιμάτων εἰς χῶρας σχετικῶς ψυχρᾶς.

Οὕτω καὶ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Ἀθήναιος ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἀθήνας χλωρὰ κολοκυθάκια (*). Ἦσαν ταῦτα προϊόντα τῶν Ἀθηναίων φυλασσόμενα εἰς ἄλμην ἢ ἄλλως (**), ἢ ἐφέροντο εἰς τὸ κέντρον τοῦτο τοῦ

(*) Κολοκύνθη. Χειμῶνος δὲ ὥρᾳ ποτὲ κολοκυντῶν ἡμῶν περιεναχθεῖσιν πάντες ἐθαύμαζον, νεαρὰς εἶναι νομίζοντες, καὶ ὑπερμνησκόμεθα οἷον ἐν "Ἔρως, ὁ γαρίεις Ἀριστοφάνης εἶπεν ἐπαινῶν τὰς καλὰς Ἀθήνας ἐν τούτοις:

- «(Ὁ)φει δὲ χειμῶνος μέσου σικυοῦς, βῆτρος, ὑπαίραν,
- «Ἄστεφάνους ἴων, * * * κανισρτόν ἐκτυφλοῦντα.
- «Αὐτός δ' ἀνήρ πωλεῖ κίχλας, ἀπίους, σγαθόνας, ἐλάας,
- «Πῦον, χάρια, γελιδόνια, τέττιγας, ἐμβρύια.
- «Υἱόχους δ' ἴδοις ἂν νιομένους σύκων ὀμοῦ τε μύρτων.
- «Ἴσπειτα κολοκύντας ὀμοῦ ταῖς γογγυλίαις ἀροῦσιν.
- «Ἄσεν' οὐκ ἔσ' οὐδαίς οἷδ' ὀπηγίχ' ἐστὶ τούνισυτοῦ.

Ἐθικωμάζομεν οὖν τὰς κολοκύντας μὴνὶ Ἰανουαρίῳ ἐσθλόντας· χλωραὶ τε γὰρ ἦσαν καὶ τὸ ἴδιον ἀπεδίδασται τοῦ χυμοῦ. (Ἀθήναιος Θ', 372, 14).

(**) Διότι βεβαίως κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, ὡς βεβαίως ὁ Ἀθήναιος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρήγοντο κολοκῦθια εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπονοήσασθε πεπειραμένους καὶ ἐπιτηδείους καὶ ἂν ὑποθέσωμεν τοὺς τότε κηπουροὺς.

τότε πολιτισμοῦ ἀπὸ τὰς μεσημβρινωτέρας νήσους τοῦ Αἰγίου πελάγους ἢ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνους (ἔτη π. Χ. ἑκατονταετηρίδα), ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀθηναίου (ἔτη μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα), ἔτρωγον οἱ Ἀθηναῖοι χλωρὰ κολοκυθάκια ἐν μέσῳ χειμῶνι.

Εἶνε προστούτοις βέβαιον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι, ἂν καὶ ἠγνόουν τὴν σήμερον ἐφαρμοζομένην μέθοδον τῆς εἰς τὰς σέρρας καλλιέργειας παντοίων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ φυτῶν πρὸς παραγωγὴν τῶν προϊόντων αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους καὶ ἐν πάσῃ χῶρᾳ, οὐχ ἦντον μετεχειρίζοντο ἄλλα μέσα δι' ὧν ἐπετύγγανον τινὰ τοῦλάχιστον τῶν προϊόντων τούτων πρωίμωτατα. Τοιοῦτο μέσον ἀναφέρει ὁ Θεόφραστος (ἔτη π. Χ. ἑκατονταετηρίδα) προκειμένου ἀκριβῶς περὶ παραγωγῆς πρωίμων κολοκυνθίων, λέγων: «Ἐν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος στείρης εἰς πανέρια (ταλάρους) κολοκύνθας, καὶ τὰς ποτίζεις μὲ θερμὸν ὕδωρ, καὶ τὰς φέρεις ἐκάστοτε εἰς τὸν ἥλιον, καὶ τὰς θέτης παρὰ τὴν πυρᾶν, ὅταν δὲ ἔλθῃ ἡ συνήθης ἐποχὴ τῆς ἐν ὑπὸθεῶ σπορᾶς τὰς φυτεύσεις εἰς τὸ ὑπαιθρον μετὰ τῶν περιεχόντων αὐτὰς πανερίων, σφόδρα πρωίμοι γίνονται. (Περὶ φυτῶν αἰτίων, 5, 6, 6). Ἐγένετο δηλαδὴ τότε πρὸς παραγωγὴν πρωίμων κολοκυνθίων ὅ,τι περίσου γίνεται σήμερον ὑπὸ πολλῶν κηπουρῶν πρὸς παραγωγὴν πρωίμων τοματῶν διὰ τῶν λεγομένων τζακίων, ἤτοι τῶν θερμωστρωμνῶν.

Ἐλλείπει σερρῶν οἱ ἀρχαῖοι ἐμηχανῶντο παντοῖα μέσα ὅπως διατηρῶσιν εἰς ψυχρὰ σχετικῶς κλίματα δένδρα καὶ θάμνους τοῦ καλλιτισμοῦ ἢ ὀπωροφόρους θερμότερων χωρῶν. Οὕτω ἐκ τῶν «Γεωπονικῶν» πληροφοροῦμεθα ὅτι «τινὲς τῶν πλουσίων καὶ τρυφάντων ὑπὸ στοαῖς πρὸς ἥλιον ὀρώσας τὰς κιστράς (τὰς λεμονέας δηλαδὴ) φυτεύουσι παρὰ τὸν τοῖχον, ὕδατι δὲ ἀφθόνῳ ἀρδεύουσι· καὶ τοῦ μὲν θέρους ἀστεγᾶστους καταλιμπάνουσι τὰς στοὰς, τῷ ἡλίῳ θάλπειν παρέχοντες τὰ φυτὰ, προσιόντος δὲ τοῦ χειμῶνος στεγάζουσι τὰ φυτὰ («Γεωπονικά» Φλωρεντίου 10, 7, 11). Ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ (ἐν

τῷ Μισσαγόγωνι), ἀκμάσαντος κατὰ τὴν 4ην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, πληροφοροῦμεθα ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶδε κατὰ τοὺς Παρισίους, οὗς τότε κατώκουν οἱ Κέλτοι, καλλιεργουμένην τὴν συκῆν. ἦν ἐν ὧρα χειμῶνος ἐσκέπασαν δι' εἶδους ἀχυρῖνων ἱματίων (*).

Ἄλλ' ἰδίως κατεγίναντο αἱ ἀρχαίαι εἰς τὴν ἐπινοήσιν μέσων πρὸς διατήρησιν τῶν ὀπωρῶν ἀποθήσασυρίζοντες παντοιοτρόπως ἢ φυλάσσαντες αὐτὰς νοπικῶς καὶ πέρων τῆς ἀναξίσεως. Πλείστα δὲ τῶν μέσων τούτων περιγράφονται ἐν τοῖς «Γεωπονικοῖς (**)

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Περὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ παρακροστικῆς τῆς σταφίδος. Τῷ κ. Δ. Κ. εἰς Σμύρνην. Κατανοοῦμεν πληρῆστα τὴν ἀνυπομονησίαν, ἣν ἐκδηλοῦτε ὅπως μάθητε ἐὰν ἐπὶ τέλος ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς τὸ περὶ παρακροστικῆς τῆς σταφίδος ὑποβληθὲν αὐτῇ νομοσχέδιον. Βε-

(*) Καὶ φέρεται παρ' αὐτοῖς ἀμπελος ἀγαθὴ, καὶ συκῆς ἤδη τινὲς εἰσὶν αἱ ἐμνησανήσαντο, σκεπάζοντες αὐτὰς τοῦ χειμῶνος ὡς περ ἱματίοις τῇ καλάμῃ πυροῦ καὶ τοιούτοις τισίν, διακλωθέν εἶργειν τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπιγιγνομένην τοῖς δένδροις βλάβην. (Nouhellenica, ὑπὸ Μ. Κοινσταταντινίδου, σελ. 311).

(**) Πλὴν τοῦ μέσου πρὸς διατήρησιν σταφυλῶν, ὅπερ περιεγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει (σελ. 471, ἀναφέρεται ἐν τοῖς Γεωπονικοῖς καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ Βηρυτίου. «Παρὰ τὰς ἀμπέλους ἐν πᾶσι σκιερῷ τόπῳ ὀρύξας τάφρον ἐπιπήχεις βάθους δύο, καὶ ἄμμον ἐπιβαλὼν χάρακας κατάπηξον, καὶ τὰ κλήματα λυγίζων ἐπίστρεφον ἀπαξ ἢ δις, σὺν ταῖς βότρυσιν ἐπιμελῶς τρέπουν· καὶ ἀποθήσας ἀπὸ τῶν χαράκιων ἐπισκέπασον, ἵνα μὴ βρέχωνται μηδὲ ἀπτάσθωσαν τοῦ εἴδαφους οἱ βότρυες (4, 11),» Ἴδε καὶ 3, 12, 2 καὶ 3, 13, 8. κ.τ.λ.

βαίως διὰ τῆς ψηφίσεως τοιοῦτου νόμου θὰ ὠφεληθῆτε διαπύλαις ἡμῶν σὺν οἱ Μικρασιανοὶ σταφιδοκτηματῖαι, ὡς καὶ οἱ Ἰσπανοὶ καὶ Καλιφόρνιοι. Διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀγορᾶς μέρος τῆς σταφίδος μας θὰ ἐπέλθῃ ἴσως ὑψωσίς τις τῶν τιμῶν τῶν σταφίδων ἐν γένει, ἐπομένως αἱ τιμαὶ τῶν σουλτανίνων σας, τῆς μαλάγας καὶ τῆς βαλεντιανῆς, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν ἀγγιγάρτων τῆς Καλιφορνίας (τῶν καὶ ἤδη πωλουμένων εἰς ἀνωτέρας τῶν κορινθιακῶν τιμᾶς) θὰ βελτιωθῶσι χωρὶς νὰ ὑποστῆτε σὺν οὐδεμίαν παρακροστικῆν ἢ οἰσοδήποτε εἶδους ἄλλην ζημίαν. Ἄλλὰ ἐνταῦθα, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης παραζάλης καὶ τῶν παρεισφρησάντων μικροσυμφερόντων, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ σκεφθῶσι ταῦτα οἱ παρ' ἡμῖν ὑποστηρικταὶ τῆς παρακροστικῆς. Εὐτυχῶς ἀπὸ τινος ἐπῆλθε ποιά τις ἀντίδρασις καὶ ἤρχισε κάπως λογικωτέρα συζήτησις, ὑπάρχει δ' ἐλπίς νὰ μὴ ψηφισθῇ τὸ ἀτοπιώτατον τοῦτο μέτρον, ὅπερ χειρίστως θὰ ἔχη συνεπείας διὰ τοὺς ἡμετέρους σταφιδοπαραγωγούς.

— Ἀπαγορεύσεως τῆς διὰ παγίδων συλλήψεως τῶν λαγῶν. Τῷ κ. Γ. Δ. εἰς Χαλκίδα. Καὶ ἡμεῖς εὐρίσκομεν ἄσκοπον, καὶ δυναμένην μάλιστα ἐνισχυθῆν' ἀποδοῆ καὶ καταθλιπτικὴν, τὴν ἐγκύκλιον τοῦ ὑπουργείου δι' ἧς ἀπαγορεύεται ἡ διὰ παγίδων σύλληψις τῶν λαγῶν, διότι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ, ἔνεκα ἐλλείψεως ἐπιβλέψεως, θὰ ἦνε μερικῆ, ὡς δὲ ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ περὶ ἀγροφυλακῆς, τὸ μέτρον τοῦτο πολλοῦ θὰ χρησιμεύσῃ πρὸς καταπίεσιν καὶ παράνομον ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας φορολογίαν τῶν ἀγροτῶν. Ὅσῳ οὖν ὁ σταφυλάξ ἢ ὁ ἀγροφύλαξ στερῆται χαρτίλλικου θὰ πείρῃ τὴν βόλιαν του διὰ νὰ εὕρῃ καὶ φορολογήσῃ δυστυχῆ τινα χωρῶν στήνοντα παγίδα ὅπως συλλάβῃ τὸν προξενουῦντα ζημίας εἰς τὸν ἀγρὸν του λαγῶν, ἢ κρατοῦντα τοιοῦτον ὀκωσδήποτε συλληφθέντα ἢ φονευθέντα. Τίς θὰ ἐξελέγξῃ ἢ θὰ τιμωρήσῃ τὸν χωροφύλακα τὸν ἀμφισβητήσαντα τὸν τρόπον τῆς συλλήψεως τοῦ λαγοῦ; Βεβαίως ὁ χωρικός δὲν θὰ μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν ὅπως ἐπιδώσῃ κατ' αὐτοῦ καταγγελίαν.— Δὲν εἶνε

προτιμότερον νὰ εὐσπλαγχνῶμεθα ὀλιγώτερον μὲν τοὺς λαγοὺς καὶ περισσότερον τοὺς ἀγρότας, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶνε παγκοίμως γνωστὸν ὅτι οἱ λαγοί, ὅπου ἀφθονοῦσι (εἶνε δὲ ἄφθονοι εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος), ἀποβαίνουσι ἐπιζημιώτατοι εἰς πάσας τὰς καλλιέργειας; Ζήτημα δὲ εἶνε ἂν τὸ κρέας τῶν διὰ παγίδων συλλαμβανόμενων καὶ μὴ ἀμέσως ἀποκτεινομένων λαγῶν ἀποβαίνει ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν υἰείαν. Θεωροῦμεν λοιπὸν τὸν περιορισμὸν τῶν μέσων τῆς καταστροφῆς τῶν λαγῶν καταπιεστικὸν καὶ ἐπιζήμιον ὑπὸ πολλὰς ἐποψείας.

— Περὶ τουμπεκίου. Τῷ κ. Α. Π. εἰς Λαμίας. Περὶ τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἀποξηράσεως τοῦ τουμπεκίου ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» πολλὰ ὁδηγία, αἱ ὁποῖαι διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων ἕνεκα τῆς διαφορᾶς, ἣτις ἐπικρατεῖ ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τοῦ εἴδους τούτου εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς Περσίας, ὅθεν αἱ ὁδηγίαι αὗται προῆλθον. Ἐν γένει τὸ τουμπεκί σπείρεται, μεταφυτεύεται καὶ καλλιεργεῖται ὡς ὁ καπνός, οὕτω δὲ καλλιεργηθὲν εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργους ἐπέτυχεν ἀρκούντως. Ἡ τέχνη ἐγκεῖται εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀποξηράσεως καὶ τῆς μετέπειτα συσκευῆς τοῦ φύλλου, ἣτις ποικίλλει κατὰ τόπους. Τὸ φύλλον δέον νὰ ἀποκόπτηται ὅταν ἀρχίζῃ νὰ ὠριμάζῃ, διακρίνεται δὲ ἡ ὠρίμανσις ἐκ τῶν ἐλαφρῶς κίτρινων κηλίδων, αἵτινες ἀναφαίνονται ἐπὶ τῶν φύλλων. Ταῦτα παρ' ἡμῖν ἀποκοπτόμενα ἀποξηραίνονται ἀπαράλλακτως ὡς ὁ καπνός, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιζητοῦμεν πρωτίστως τὸ ὠραῖον ἀνοικτὸν κίτρινον χρῶμα. Μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν φέρονται τὰ φύλλα εἰς ἀποθήκην ἐνθα διαμένουσι μέχρις ὅτου ἀπορροφήσωσιν ἱκανὴν ὑγρασίαν καὶ καταστῆ δυνατὴ ἢ κατὰ δέσμας συσκευῆ αὐτῶν. Τότε αἱ συσκευαζόμεναι δέσμαι στοιβάζονται καὶ πιέζονται διὰ βερῶν. Μετὰ εἴκοσι περίπου ἡμέρας διαλύονται αἱ στοιβαὶ καὶ γίνεται ἡ διαλογὴ τῶν φύλλων, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας χωρίζονται κατὰ ποιότητας καὶ συσκευάζονται εἰς μικρὰ δέματα ἢ τσινάδες, 30—40 ὀκάδων. Ταῦτα περιβάλλονται δι' ἀμερικανικοῦ κανύου καὶ ἐξωθεν

τούτου διὰ μαλακοῦ, μετρίως κατειργασμένου πρυθείου δέρματος. Λεπτομερεστέρας πληροφορίας περὶ τῆς συσκευῆς τοῦ τουμπεκίου εὐρίσκετε εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» τοῦ 1892 σελ. 355 καὶ 449 καὶ τοῦ 1893 σελ. 33 καὶ 111.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἡ «Ἑλληνικὴ Γεωργία» ἀνταλλάσσει μετὰ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν ἐφημερίδων αἱ ὁποῖαι ἀγγέλλουσι τὰ περιεχόμενα τῶν ἐκάστοτε δημοσιευομένων τευχῶν αὐτῆς.

— Ἐπιβολὴ δασμοῦ ἐπὶ τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἠγγέλθη ὅτι τῇ ἀπαιτήσῃ τῶν σταφιδοπαραγωγῶν τῆς Καλιφορνίας περιλήφθη ἐν τῷ νέῳ δασμολογίῳ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ δασμὸς ἐκ 10 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς κορινθιακῆς, ἣτις, ὡς γνωστὸν, μέχρι τοῦ 1891 ἐπεβαρύνετο μὲ δασμὸν ἐκ 30 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς, ἀφέθη δὲ ἀτελής ἀπὸ τοῦ 1891 καὶ ἐντεῦθεν. Ἐλπίζεται ὅτι ἡ Γερουσία δὲν θὰ ψηφίσῃ τὸ νέον τοῦτο δασμολόγιον καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ σταφίς θὰ ἐξακολουθήσῃ εἰσαγομένη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἀτελῶς. Ἐν τούτοις ἔχομεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι καὶ ἂν ἐφέτος δὲν ψηφισθῇ ὁ δασμὸς οὗτος θ' ἀπαιτήσωσιν αὐτὸν οἱ σταφιδοπαραγωγεῖς τῆς Καλιφορνίας τὸ ἐπόμενον ἢ τὸ μεθεπόμενον ἔτος· διότι ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ηὔξησε μεγάλως, τὸ δὲ παραγόμενον προϊόν, ἂν καὶ πολὺ ἀνώτερον ὑπὸ ἐποψίν ποιότητος τῆς κορινθιακῆς σταφίδος, πωλεῖται ἐκεῖ εἰς εὐτελεστάτας σχετικῶς τιμὰς(*). Ταῦτα (ὡς καὶ τὰς παρουσιαζόμενας δυσχερείας ἐν τῇ ψηφίσει τοῦ περὶ παρακρατήσεως κ.τ.λ. νομοσχεδίου καὶ τὰ ἐκτεθέντα περὶ τοῦ σταφί-

(*) Βλέπε ἐκθεσιν προξένου Ἑλλάδος ἐν Ἀγ. Λουδοβίκῳ εἰς «Ἑλληνικὴν Γεωργίαν» ε. ε. σελ. 29.

δικού ζητήματος. ἐν τῇ « Ἑλληνικῇ Γεωργίᾳ » *) λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν οἱ ἡμέτεροι κτηματῖαι ὀφείλουσι νὰ σκεφθῶσιν ὠριμώτερον ἢ συμφέρη αὐτοῖς νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐπεκτείνοντες τοὺς σταφιδαμπελώνας αὐτῶν.

— **Ἡ σταφιδικὴ κρίσις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.** Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς καταναλώσεως τῆς σταφίδος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ εὐπορώτεροι τῶν σταφιδοπαραγωγῶν ἴδρυσαν ἐν Σμύρνῃ δι' ἐταιρικοῦ κεφαλαίου δύο μεγάλα οἰνοπνευματοποιεῖα, τρίτον δὲ οἰνοπνευματοποιεῖον, τὸ τοῦ κ. Δαβάνη, ἐζήτησε παρὰ τῆς Υ. Πύλης ἀσυδοσίαν τελωνιακῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξαχθησομένων προϊόντων τῶν ἐκ σταφίδος προερχομένων. « Συνεπείθ' αἰτήσεως τῶν σταφιδοπαραγωγῶν τῆς Σμύρνης ὁ Μέγας Βεζύρης ἐκάλεσε τὴν συντεχνίαν τῶν χαλβατζήδων Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέβαλε νὰ κατασκευάζη γλυκίσματα ἐκ σταφίδος σμυρναϊκῆς καὶ νὰ μεταχειρίζηται σταφιδικὸν σιρόπιον ἀντὶ σακχάρου. Καὶ ἡ συντεχνία τῶν χαλβατζήδων, ἡ ὁποία ὑπολογίζεται ὅτι καταναλίσκει ἐτησίως 300 χιλιάδας ὀκάδας σακχάρου, ἐδέχθη τὰς συστάσεις τοῦ Μεγάλου Βεζύρου, ἡ δὲ βιομηχανία τοῦ ἐκ σταφίδος σιροπίου ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ». Ἴδου ἄνθρωποι μὲ μυαλό, ἐργαζόμενοι ἀποτελεσματικῶς ἄνευ φωνασκιῶν, ἄνευ συζητήσεων, ἄνευ κοπανίσματος ἀέρος.

— **Ὁ ἐπὶ τῆς σταφίδος δασμὸς ἐν Αὐστρίᾳ** εἶνε 12 φιορίνια, ἧτοι 30 φράγκα, δηλαδὴ $49 \frac{1}{2}$ δραχμαὶ χάρτινοι (πρὸς 165 λεπτὰ τῆ φράγκον) κατὰ 100 χιλιόγραμμα, ὃ ἐστὶ 235 περίπου δραχμαὶ κατὰ χιλιόλιτρον. Λέγουσι δὲ ὅτι ἡ Αὐστρία συγκατατίθεται νὰ ἐλαττώσῃ τὸν δασμὸν εἰς δύο φιορίνια κατὰ 100 χιλιόγραμμα, δηλαδὴ εἰς 40 ὡς ἔγγιστα δραχμαὶ κατὰ χιλιόλιτρον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐλαττωθῇ ἀναλόγως καὶ ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τοῦ τυπογραφικοῦ χάρτου δασμὸς. Διατί λοιπὸν δὲν ἐλαττοῦται; Διὰ τὸν φόβον μὴ πάθῃ ἡ ψευδοχαρτοβιομηχανία μας;

(*) Βλέπε « Ἑλληνικὴν Γεωργίαν » 1893 σελ. 450, 455, 481, 499, 525, καὶ 1894 σελ. 8, 22, 27, . . .

— **Ὁ οἶνος τοῦ κ. Σκουζέ.** Ὁ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην γνωστότατος διὰ τὴν ἀρίστην αὐτοῦ ποιότητα οἶνος Μαρθεῶνος τοῦ κ. Π. Σκουζέ ἔλαβεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὸ πρῶτον βραβεῖον εἰς τὴν παγκόσμιον ἐκθεσιν τοῦ Σικάγου. Συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας τὸν κ. Σκουζὲν διὰ τὴν νέαν ταύτην ἐπιτυχίαν τῶν οἴνων του.

— **Ἡ ἀμπελοποιία ἐν Κύπρῳ.** Ἡ ἔκτασις τῶν ἀμπελώνων καὶ σταφιδαμπελώνων ἐν Κύπρῳ ἀνέρχεται εἰς 140,000 ὡς ἔγγιστα στρέμματα, ἡ δὲ παραγωγή τοῦ μὲν οἴνου κουμανταρίας εἰς 250.000 περίπου ὀκάδας, τῶν δὲ κοινῶν οἴνων εἰς 10,000,000 ὀκάδας, τῶν δὲ οἰνοπνευμάτων εἰς 600,000 ὀκάδας — ὀλικὴ ἀξία οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων 85,000 λιρῶν στερλινῶν — ἀλλὰ πλὴν τούτων πηράγονται καὶ σταφίδες ἐτησίως ἀξίας 15,000 λιρῶν στερλινῶν.

— **Εὐφρατὶς μεθόδος διαβάσεως ὀφθαλμῶν οἴνων ἐν Ἀγγλίᾳ.** Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδόμενη οἰνεμπορικὴ ἡμερησίς Ridley's wine and spirit trade circular ἀναφέρει εὐφυστάτον τρόπον, ὃν καταστήματά τινα ἐφήρμοσαν ἀπὸ τινος πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐξοδεύσεως τῶν οἴνων των. Ὡς γνωστὸν ἐπὶ τῶν φελλῶν τῶν φιαλῶν εἶνε ἀποτυπωμένη δι' ἐγκαύματος ἢ ἐπιγραφῆ τοῦ οἰνοποιῦ ἢ οἰνεμπόρου. Ἐνὲς λοιπὸν τῶν οἰνεμπόρων τούτων ἀγοράζουσι τοὺς χρησιμοποιηθέντας καὶ φέροντας τὰς ἐπιγραφὰς των φελλοὺς ἀντὶ ὀφθαλμῶν τιμῆματος (3 μέχρι 6 πενῶν, δηλαδὴ 50—100 λεπτῶν ἕκαστον). Οἱ ὑπηρετῶν τῶν ξενοδοχείων καὶ τῶν κρηναίων, ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀποκτήσεως ταιούτων ἐφθαρμένων μὲν, πλὴν πολυτίμων φελλῶν, προσφέρουσιν εἰς τοὺς πρῶτοπρῶτομένους πελάτας κατὰ προτίμησιν τοὺς οἴνους τῶν καταστημάτων ὧν οἱ φελλοὶ πληρώνονται ἀδρότερον, τοὺς ὅποιους ἀκολουθῶς πωλοῦσι. Ταῦτα πρὸς ὀδηγίαν τῶν ἡμετέρων οἰνοποιῶν καὶ οἰνοπνευματοποιῶν.

— **Ἡ φυλλοξήρα ἐν Καλιφορνίᾳ.** Ὡς γνωστὸν ἐν Καλιφορνίᾳ καλλιεργεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀμπελος, δι' ὃ ἡ φυλλοξήρα εὖρε κατάλληλον ἔδαφος ὅπως

ἀναπτυχθῆ καὶ προξενήσῃ σημαντικὰς καταστροφάς· μέχρι τοῦδε ὑπολογίζεται ὅτι κατέστρεψεν 1,600 000 στρέμματα ὡς ἔγγιστα ἀμπελώνων. Ἐν τούτοις ἔνεκα τῆς γενικῆς ὑποτιμήσεως τῶν οἴνων καὶ τῶν ἑτέρων προϊόντων τῆς ἀμπέλου, οἱ κτηματῖαι τῆς χώρας ταύτης δὲν φαίνονται ταρασσόμενοι πολὺ ἐκ τῶν καταστροφῶν τούτων, οὔτε προβαίνουν εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν εὐρωπαϊκῶν δι' ἀμερικανικῶν ἀμπέλων, προτιμῶντες τὴν ἐμφύτευσιν τῶν ἐσπεριδοσιδῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια ἐκεῖ εἶνε συμφωρωτέρα.

— Πρὸσδος τῆς θυλαλοξείρας ἐν Ἰταλίᾳ

Ἔτη	Ἀριθμὸς προσβεβλημένων Δήμων	Ἀριθμὸς στρεμμάτων προσβεβλημένων ἀμπελώνων
1879	3	240
1880	12	360
1881	16	560
1882	23	1,000
1883	39	3,860
1884	60	29,560
1885	75	31,740
1886	114	45,340
1887	152	84,560
1888	209	333,730
1889	264	756,130
1890	306	1094,270
1891	341	1362,420

— Ἡ τῶν κίτρων ἀγορὰ Λιβόρνου εἶνε στάσιμος κυρίως ἔνεκα τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἐπιβολῆς μεγάλου δασμοῦ ἐπὶ τῶν σακχαρωτῶν κίτρων, τὰ ὅποια, ὡς γνωστὸν, παρεσκευάζοντο ἄλλοτε ἐν ποσῷ εἰς τὰ ἐργαστᾶσια τῆς πόλεως ταύτης. Ἀλλὰ ταῦτα ἔπαυσαν τὰς ἐργασίας των πλὴν ἐνός. Ἴδῃ τῶν ἐλληνικῶν κίτρων οὐδεμίαν ζήτησιν γίνεται ἐν Λιβόρνῳ, τὰ δὲ τῆς Κορσικῆς τιμῶνται πρὸς φράγκα 40 κατὰ 100 χιλιά-

γραμμά καὶ τὰ τῆς Σικελίας πρὸς φράγκα 25. Ἀγοραστὰ ὅμως καὶ δι' αὐτὰ δὲν ὑπάρχουσιν, αἱ δὲ ἀναφερόμεναι τιμαὶ εἶνε ὀνομαστικά.

— Προϊόντα τῆς Θεσσαλίας. Κατὰ τὸν κ. Γ. Νικολέτον, ἀρχαῖον ἐμπορομεσίτην Βώλου, ἡ Θεσσαλία παράγει κατὰ μέσον ὄρον 4¹⁾2 ἑκατομμύρια κοιλὰ σίτου ἀξίας 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν· ἐκ τοῦ σίτου τούτου διατίθενται

Διὰ σπόρον	κοιλὰ	650,008
Πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων τοῦ Πηλίου		300,000
Πρὸς διατροφήν τῶν λοιπῶν κατοίκων Θεσσαλίας		2,000 000
Πρὸς ἐξαγωγήν ἐκ Βώλου (εἰς σίτον καὶ ἄλευρα)		1,250,000
Πρὸς ἐξαγωγήν ἐξ ἑτέρων λιμένων τῆς Θεσσαλίας καὶ διὰ τῶν συνόρων		300,000
		Ἐν ὄλῳ 4,500,000

Προστούτοις παράγει ἡ Θεσσαλία

Κριθὴν κοιλὰ	1,000,0000	ἀξίας δραχ.	2,500,000
Ἄραβόσιτον »	600,000	» »	2,500,000
Σῆσαμον »	30,000	» »	350,000
Ὄσπρια		» »	500,000
Καπνὰ ὀκάδας	600,000	» »	2,500,000
Ἐλαιον »	4,500,000	» »	4,500,000
Σῦκα »	400,000	» »	150,000
Ὀπώρας		» »	1,000,000
Κουκούλια ὀκάδας	50—60,000 (*)	» »	5,000,000
Τυρόν »	1,000,000	» »	1,500,000
Ἄλλα δευτερεύοντα προϊόντα		» »	500 000
			21,000,000

(Ἐκ τῆς « Ἀκροπόλεως »)

(*) Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξάγονται διὰ τὴν Εὐρώπην 35,000 ὀκάδες.

Βροχομετρικαὶ παρατηρήσεις Θεσσαλίας.
Ποσὴν κατακεκοσμένης βροχῆς εἰς χιλιοστὰ τοῦ μέτρου.

Σταθμοὶ	Ἀπὸ 16 ἕως 22 Ἰαννουαρίου		Ἀπὸ 23 ἕως 29 Ἰαννουαρίου		Ἀπὸ 30 Ἰαννουαρίου ἕως 5 Φεβρουαρίου	
	1893	1894	1893	1894	1893	1894
Βωλοῦ	8.3	11.2	16.7	5.5	0.1	5.8
Λαρίσης	11.5	13.7	—	—	—	—
Φαρσάλων	11.2	26.5	15.5	10.0	—	—
Καρδίτσας	23.0	10.1	—	8.5	—	2.0

— **Παράδοξον ὄν.** Ὁ ἐνταῦθα φιλόρπιθος συνδρομητῆς κ. Δ. Λ. Ζ. ἀπέστειλεν ἡμῖν παραδοξότατον ὄν, ὕπερ ἔτεκε μίαν τῶν ὀρνίθων του. Τὸ ὄν εἶνε διπλοῦν, δηλαδὴ σύγκειται ἐκ δύο ὄντων συνήθους μεγέθους προσκολλημένων ἀπὸ τῶν ἄκρων διὰ μεμβρανώδους λαιμοῦ διαμέτρου ὀκτῶ ὡς ἐγγιστα χιλιοστῶν τοῦ μέτρου καὶ μήκους ἐνὸς ἑκατοστοῦ. Οὕτω τὰ δύο ταῦτα ὡς ἔχουσιν ἀκριβῶς τὰ σχῆμα δύο ὀμικρῶν συνεχομένων ἀπὸ τῶν ἄκρων διὰ παύλας (O-O), ἀμφότερα δὲ εἶνε ἀτελῆ, περιβαλλόμενα μόνον ὑπὸ μεμβράνης, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ κελύφους. Εἰς τὸ ἐν τούτων διακρίνεται καθαρώτατα ὁ κρόκος ἐνῶ τὸ δευτέρον περιέχει μόνον τὸ λεύκωμα (τὸ ἀσπράδι). Ἡ τέκουσα αὐτὰ ὄρνις ἔχει καλῶς. Ὡς γνωστὸν δὲν εἶνε σπάνια τὰ διδυμα ὄντα, ἀλλὰ ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐξ ἐνὸς ὄντος, μεγαλητέρου καὶ ἐπιμηκεστέρου τοῦ συνήθους, περιέχοντος δὲ δύο κρόκους. Συνήθη ὡσαύτως εἶνε τὰ ἄνευ κελύφους ὄντα, τὰ ὁποῖα τίκτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν εἰς μικράς, εἰς περιωρισμένης αὐλάς συντηρουμένων ὀρνίθων (*), ἐνθα αὐταὶ δὲν εὐρίσκουσι τὰς ἀναγκαιούσας αὐταῖς πρὸς σχηματισμὸν τοῦ κελύφους ἀσβεστούχους οὐσίας. Τὸ περὶ οὗ ὁμοῦ ἀνωτέρω πρόκειται διπλοῦν ὄντος ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως σπάνιον φαινόμενον.

(*) Βλέπε « Ἑλλ. Γεωργίαν » 1892 σελ. 503.

— **Ἔϊνα τριχινίαιος** « Κατὰ τὴν « Ἀκρόπολιν » εἰς τὸν ἀστυνόμον Πειραιῶς, κ. Σαραθέλλον, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ ταμίᾳ τοῦ αἰγυπτιακοῦ πρακτορείου, κ. Β. Χόμς, τεμάχιον χοίρειου κρέατος κατὰ μέτρον κώστων τριχινιάσεως. Τὸ κρέας τοῦτο τοῦ εἶχε δωρῆσαι ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Παρθένιος Κελαϊδῆς, εἶχε δὲ ἀγορασθῆ παρὰ τοῦ κρεοπωλείου τῶν ἀδελφῶν Χ. καὶ Α. Κασσανδριανοῦ. Ἀμφιβάλλομεν ἂν πρόκειται πράγματι περὶ τῆς φοβερᾶς ταύτης νόσου τῶν χοίρων τῆς μεταδιδόμενης καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ περὶ ἧς ἐγράψαμεν τὰ διόντα ἐν τῇ « Ἑλληνικῇ Γεωργίᾳ » τοῦ 1887 (σελ. 188 καὶ 461) ἐκθέσαντες καὶ τὰ μέσα πρὸς πρόληψιν τῆς μεταδόσεως τῆς ἀσθενείας ταύτης. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ ἐξετασθῆ ἀρμυδίως ἂν τὸ περὶ οὗ πρόκειται χοίρειον κρέας περιεῖχεν ἄλληθὺς κώσταις τριχινιάσεως, ἐν ἧ περιπτώσει δέον γὰρ ἐξακριβωθῆ πῶθεν ὁ χοῖρος προῆλθεν καὶ ἂν ὑπάρχωσι καὶ ἕτεροι προσβεβλημένοι ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἵνα ληφθῶσιν ἐγκαίρως τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς καταστροφήν αὐτῶν καὶ περιστολὴν τοῦ κακοῦ ἐν τῇ γενέσει του.

— **Καπέργια εἰς Γεωργικῶν ἐξαγωγῶν ἐν Ἑλλάδι.** Ἀπεφασίσθη ἐν Ἰταλίᾳ ἡ κατάργησις τῶν ἀνωτέρων γεωργικῶν σχολῶν τοῦ Πόρτικι καὶ τοῦ Μιλάνου.

— **Βιβλιογραφία.** Ἐλάβομεν τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Χασιώτου δημοσιευθὲν γεωργικὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ τιμᾶται ἀντὶ δραχμῆς καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς « Ἐστίας ».

— **Ἡ ἄλιεῖα ἐν Ἀγγλίᾳ.** Τῷ 1892 ἠλιεύθησαν 12,000,000 στατῆρες ἰχθύων ἀξίας 6 1/2 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν.

— **Ἐσθιασθὰ ἱερὰ δένδρα.** Ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων τρία ἰδίως δένδρα ἐθεωροῦντο ὑπὸ τινῶν λαῶν ἱερὰ. Τὰ δένδρα ταῦτα εἶνε ὁ φοῖνιξ (*Phoenix dactylifera*), ἡ δρυς (*Quercus sessiliflora*) καὶ ἡ φράξις (*Fraxinus excelsior*). Καὶ ὁ μὲν φοῖνιξ ἐθεωρεῖτο ἱερὸς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων, θεωρεῖται δὲ καὶ ἤδη τοιοῦτος ὑπὸ πάντων τῶν Μωσαμεθικῶν, οἵτινες παραγγέλλονται ὑπὸ τοῦ Μωά-

μεθ' να πέθωνται τὸ δένδρον τοῦτο ἀδιότι ἐπλάσθη ἐκ τῆς αὐ-
τῆς ἀργίλου ἐκ τῆς ὁποίας ἐπλάσθη καὶ ὁ ἄνθρωπος». Τὸν
φοίνικα θεωροῦσιν ἱερὸν καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Ἡ δρυς ἐθεωρεῖτο
ἱερὰ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς βορείου Εὐ-
ρώπης, ἡ δὲ φράξις ὑπὸ τῶν Κελτῶν, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν
Σκανδιναυῶν. Τέλος ἡ ἐλαία, τὸ δένδρον τῆς εἰρήνης, ἐθεω-
ρεῖτο ἱερὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

ΕΜΠΟΡΙΚΑ

— Τιμαὶ σταθμῶν Ἐν Μασσαλίᾳ, τῇ 15 Φεβρουαρίου.

Θειῶν	πρὸς φρ.	21—21 1/2	τὰ 100	χιλιόγραμμα
Τσεσμέ	»	25—25 1/2	»	»
Κορινθιακαὶ	»	26—26 1/2	»	»
Σάμου μαῦραι	»	25—25 1/2	»	»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΥΙΟ

II. Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ — 1894 —

ΓΕΩΡΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΕΙΚΟΣΑΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣ ΤΕΥΧΗ
ΕΚ ΔΥΟ ΜΕΧΡΙ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΦΥΛΛΩΝ
ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΟΓΔΟΥ
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Ὁ ἐκ δεκαοκτῶ τευχῶν τόμος ἀπαρτίζεται ἐκ πλείον τῶν
600 σελίδων ἐν οἷς ἀναπτύσσονται πάντα τὰ ζητήματα τὰ
ἀφορῶντα τὴν κυρίως γεωργίαν, τὴν ἀμπελοουρ-
γίαν, τὴν οἴνοποιαν, τὴν ἐλαιοπαρᾶγωγὴν, τὴν
δενδροκομίαν ἐν γένει, τὴν κηπουρικὴν, τὴν
μεταξοκωδικοτροφίαν, τὴν ζωοτεχνίαν, τὰς
ἀσθενείας τῶν φυτῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς ἀπὸ δεκαετίας δημοσιευομένης Ἑλλ. Γεω-
νικῆς Γεωργίας ἐπιθυμοῦσα νὰ εὐρύνῃ ὅσον ἐνεστι πλείο-
τερον τὸν ἀριθμὸν τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς, πλὴν τῆς ἐλατ-
τώσεως τῆς ἐτησίως συνδρομῆς, ἥτις ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔ-
τους περιωρίσθη **ΛΠΟ ΔΕΚΑ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΕΞ ΔΙΑ**
ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΛΠΟ ΔΩΔΕΚΑ ΕΙΣ ΟΚΤΩ ΜΟ-
ΝΟΝ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗΝ ἀπὸ
τοῦ ἤδη ἀρξάμενου ἔτους ἐπιφέρει πλείστας μεταρρυθμίσεις
καὶ βελτιώσεις, ὡς τὴν ἀνάπτυξιν θεμάτων ἀφορῶντων τὴν
φορολογίαν καὶ τὴν διοικήσιν ἐν σχέσει
πρὸς τὴν γεωργίαν, τὴν δημοσίευσιν πλήθων
πραγματειῶν περὶ τῶν φυσικοῖστορικῶν γνώ-
σεων, ὧν πᾶς κτηματίας ἔχει ἀνάγκην, τὴν
ταχεῖαν παροχὴν πληροστέρων καὶ λεπτομε-
ρεστέρων γεωργικῶν πληροφοριῶν εἰς τοὺς
αἰτοῦντας τοιαύτας καὶ προπληρόνοντας τὴν
συνδρομὴν αὐτῶν συνδρομητῶν, τὴν εἰς τοὺς
ἰδίους προμηθεύειαν παντὸς γεωργικοῦ εἴδους,
οἷον ὀργάνων, ἐργαλείων, μηχανῶν, σπόρων,
κ. τ. λ. κ. τ. λ.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα τῶν βελτιώσεων τούτων, ἣτις καὶ πλειότερας δαπάνας καὶ ἀσχολίας θὰ παράσχη τῇ διεύθυνσιν, εἶνε ἀναντιρρήτως ἢ ἀποσφαιρισθεῖσα εὐχνοτέροις δημοσιεύσεσι τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας», ἣν θὰ λαμβάνωσιν οἱ ἀπανταχοῦ συνδρομηταὶ αὐτῆς.

ΚΑΤΑ ΠΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΠΡΟΛΟΓΟΝ

Ἰσως δὲ καὶ ΚΑΤΑ ΔΕΙΚΑ ΠΡΟΠΡΟΛΟΓΟΝ

ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν ἐπιτραφῇ τοῦτο.

Ἐάντα δὲ ταῦτα ἀντὶ ἐπιείκειας συνδρομητῶν ἔξ (6) μόνων δραχμῶν διὰ τοῦς ἐντὸς καὶ ἑξῆς (8) φράγ. χρυσ. διὰ τοῦς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος συνδρομητῶν.

ΠΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΝΟΝ
ΑΝΤΙ 30 ΔΡΑΧΜΩΝ

Χάριν τῶν νέων συνδρομητῶν ἡ διεύθυνσις προσφέρει τὰς ὀλίγας ἔτι ἐναπολειπομένας σειρὰς τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας», ἥτοι τοὺς ἐννέα τόμους τῶν ἐτῶν 1885 — 1893, τοὺς ἀπαρτιζομένους ΕΙΚ ΠΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΠΡΟΛΟΓΟΝ 6000 σελίδων καὶ ἀποτελοῦντας πλήρη γεωργικὴν ἐγκυκλοπαιδίαν, ἀντὶ 30 μόνων δραχμῶν διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι συνδρομητῶν, ἀντὶ 30 δὲ μόνων φράγμων χρυσῶν διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ καταβάλλεται ἢ ἀποστέλλεται ἢ συνδρομὴ αὐτῶν μόνον εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος «Ἀκροπόλεως» (Ἀθήνησιν, ὁδὸς Σοφοκλέους, ἴσ. 9) ἢ ἐνθα ἐκδίδονται καὶ αἱ ὀχρετικαὶ ἀποδείξεις πληρωμῆς.

ΜΕΤΑΛΛΗ ΕΥΚΟΛΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ἡ διεύθυνσις τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας» ἀναλαμβάνει ΤΙΝ ἈΥΣΙΝ πασῶν τῶν ἐγγράφως ἀπευθυνομένων ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΑἰΘΡΙΑΣ τῶν προκληρωσάντων τὴν συνδρομὴν αὐτῶν.